

**ПРИРАЧНИК
ПО
ЛИКОВНО
ОБРАЗОВАНИЕ
ЗА ШЕСТО ОДДЕЛЕНИЕ**

Учебна 2023/2024 година

Автори:
м-р Весна Ничева
Лејла Хазир
Анка Ангеловска
Ванѓе Манева

Почитувани наставници,

Уметноста е духовна храна која е задолжителна на ученичкото мени за негување на интелектуалниот и креативен капацитет на ученикот.

Ликовното образование ја култивира личноста градејќи ликовна писменост со развој на креативност, имагинација и интуиција и овозможува развивање на способности за користење на невербални форми на експресија и комуникација.

Наставата по предметот Ликовно образование нуди можност за развој на индивидуалните интереси на детето. Таа е возбудлива и ја буди детската љубопитност. Училницата за време на часот по Ликовно образование треба да биде уметничко ателје – расфрлана, шарена, отворена и со лесно достапни разновидни материјали, училница во која учениците се движат, разговараат, соработуваат и сите работат нешто различно.

Учениците на часот по Ликовно образование, преку креативен процес воден од страна на наставникот, истражуваат, поставуваат прашања, експериментираат со материјали и идеи, создаваат на теми што им се блиски и за нив лично значајни, цртаат, сликаат, градат, конструираат, дискутираат.

На овој начин учениците ќе стекнат трајни и применливи знаења, самодоверба и интерес за примена на правилата, процедурите, а особено ќе стекнат социјални вештини, иновативност и креативност.

Со најискрени желби за интерактивни и креативни часови по Ликовно образование!

Од авторките

СОДРЖИНА

Вовед

Теми во наставната програма

Предлог-сценарија за реализација на наставни содржини

Материјали за учење

Вовед

Целта на Прирачникот е да ви даде идеи за планирање и реализација на часовите по наставниот предмет Ликовно образование.

Во Наставниот план за VI одделение предметот Ликовно образование е застапен како наставен предмет со 36 часа годишно или 1 час неделно.

Наставната програма по предметот Ликовно образование за шесто одделение опфаќа три теми/подрачја:

- Ликовен јазик.
- Дводимензионална уметност.
- Тродимензионална уметност.

Во неа се дадени резултати од учење, очекувани поопшти резултати од учење на соодветната тема. Резултатите од учење наведени во Наставната програма по Ликовно образование водат кон стекнување компетенции опфатени со подрачјето Уметничко изразување и култура од Националните стандарди и релевантни компетенции од следните трансверзални подрачја на Националните стандарди: **Јазична писменост, Математика и природни науки, Дигитална писменост, Личен и социјален развој, Општество и демократска култура и Техника, технологија и претприемништво**. Тие укажуваат што треба да се научи, се учи за да се постигнат очекуваните резултати кои се поврзани со темата/содржините/поимите дадени во Програмата.

Дадени се содржини за реализација на час според стандардите за оценување и поими чие значење учениците треба да го научат.

Стандардите за оценување се однесуваат на конкретни и мерливи резултати од учење кои се базираат на Блумовата таксономија.

Прирачникот содржи примери на сценарија за час од темите дадени во Наставната програма. Во сценаријата за час активностите се клучни при планирањето и реализацијата на наставата по наставниот предмет Ликовно образование, кои сами по себе не се цел, но се во функција на постигнување на стандардите за оценување. Во нив е присутен процесно-развојниот пристап кој се фокусира на учениците и придонесува за постигање на резултатите од учењето/стандардите за оценување и поврзување и осмислување на информациите наместо само на запомнување на готови дадени информации и се базира на искуствено учење.

Креирани се активности кои ги воведуваат учениците во областа на ликовното образование со цел да се заинтересираат и да се мотивираат. Активностите содржат објаснување кое е поткрепено со материјали за учење, демонстрирање соодветни техники, објаснување како правилно се користи ликовната техника, способности за употреба на ликовната техника во решавање на поставената ликовна задача, креативности во изборот на мотив за соодветната задача.

Исто така, активностите придонесуваат да се развијат вештини кај учениците да го препознаат ликовниот елемент или принцип во ликовните дела на своите соученици, да одредат дали ликовната техника е правилно реализирана, да проценат дали ликовните творби се соодветни на реализираната активност, дали има посебност, креативност во реализацијата, каква идеја е покажана, дали мотивот е соодветен, односно да го интерпретираат значењето на творбата користејќи ликовен јазик.

Потребно е наставникот да посвети внимание на вклучување на сите ученици во групните активности, без разлика на нивните способности и полова структура и секој ученик да се поттикнува да постигне најмногу што може.

Теми во наставната програма

<p>Тема: ЛИКОВЕН ЈАЗИК Вкупно часови: 4</p>	
<p>Резултати од учење Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:</p> <ol style="list-style-type: none"> да прави разлика меѓу дводимензионална и тродимензионална уметност и да ги опишува ликовните подрачја со употреба на ликовен јазик; да ги опишува ликовните елементи и ликовните принципи за секое ликовно подрачје; да препознава мотив, идеја и техника на ликовното дело/ученичката ликовна творба и да го/ја опишува со употреба на ликовен јазик. 	
Содржини (и поими)	Стандарди за оценување
<ul style="list-style-type: none"> Ликовни подрачја (ликовен јазик, дводимензионална уметност, цртање, сликање, графика, дизајн и визуелни комуникации во 2Д, тродимензионална уметност, скулптура, дизајн и визуелни комуникации во 3Д) 	<ul style="list-style-type: none"> Прави разлика меѓу дводимензионална уметност (цртање, сликање, графика и дизајн и визуелни комуникации во 2Д) и тродимензионална уметност (скулптура и дизајн и визуелни комуникации во 3Д). Ги опишува ликовните подрачја (цртање, сликање, графика, скулптура, дизајн и визуелни комуникации) со употреба на ликовен јазик.
<ul style="list-style-type: none"> Ликовни елементи и ликовни принципи (линија, текстура, форма, големина, боја, волумен, симетрија, асиметрија и рамнотежа) 	<ul style="list-style-type: none"> Ги опишува ликовните елементи (линија, текстура, форма, големина, боја, волумен) и ликовните принципи (симетрија – асиметрија, рамнотежа) за секое ликовно подрачје.
<ul style="list-style-type: none"> Естетска проценка (мотив, идеја и техника) 	<ul style="list-style-type: none"> Препознава мотив, идеја и техника на дадено ликовно дело/ученичка ликовна творба. Опишува ликовно дело/ученичка ликовна творба со употреба на ликовен јазик.
<p>Оценување на наученото</p> <p>Тема: Ликовен јазик</p>	<p>1. ниво Ученикот/ученичката ја знае основната поделба на уметноста – дводимензионална и тродимензионална. Со потешкотии работи и селектира материјал по подрачја од интернет. Со помош презентира изработка и прави анализа.</p> <p>2. ниво Ученикот/ученичката може да дефинира дводимензионална и тродимензионална уметност. Со помош прави поделба и на ликовните подрачја. Со потешкотии ги дефинира ликовните елементи и принципи. Со помош презентира изработка и прави анализа.</p>

	<p>3. ниво Ученикот/ученичката може да дефинира дводимензионална и тродимензионална уметност. Самостојно прави поделба на ликовните подрачја. Со потешкотии ги дефинира ликовните елементи и принципи, а може да ги подели по ликовни подрачја. Со помош презентира изработка и прави анализа.</p> <p>4. ниво Ученикот/ученичката може да дефинира дводимензионална и тродимензионална уметност. Самостојно прави поделба на ликовните подрачја. Ликовните елементи и принципи ги дефинира, а може да ги подели и по ликовни подрачја. Правилно пребарува на интернет и знае да користи компјутерски алатки. Презентира изработка и прави анализа. Продолжи така!</p> <p>5. ниво Ученикот/ученичката тимски работи со соучениците. Знае да дефинира дводимензионална и тродимензионална уметност. Самостојно прави поделба на ликовните подрачја. Ликовните елементи и принципи ги дефинира и може да посочи примери на фотографии за секој поделно, а може да ги подели и по ликовни подрачја. Активно користи ликовен јазик при изразување на часовите. Правилно пребарува на интернет и знае да користи компјутерски алатки за изработка на презентација. Успешно користи техники на презентирање. Споделува сопствени ставови и размислување. Браво! Продолжи така!</p>
--	--

<p>Тема: ДВОДИМЕНЗИОНАЛНА УМЕТНОСТ Вкупно часови: 24</p>
<p>Резултати од учење Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. да разликува и да применува различни видови линии и линиски вредности, да претставува различни текстури, да класифицира материјали според текстурата и да комбинира различни линии, форми и големини применувајќи различни цртачки техники; 2. да разликува видови бои и да применува и усовршува различни сликарски техники при сликање со набљудување, по сеќавање и по сопствена замисла;

3. да разликува симетрија од асиметрија во графички творби и да применува различни графички техники и постапки;
4. да разликува продукти од графичкиот дизајн и да креира идејни решенија и продукти од графичкиот дизајн на дадени мотиви и по сопствена замисла.

Ученикот/ученичката ќе развива:

1. имагинација и креативност при творењето на ликовните творби;
2. смисла за естетска проценка на ликовните дела и ученичките творби.

Содржини (и поими)	Стандарди за оценување
<ul style="list-style-type: none"> • Цртање и цртачки техники (линија, текстура, цртачка техника, форма, големина и лавиран туш) 	<ul style="list-style-type: none"> • Прави разлика меѓу различни вредности на линијата. • Применува различни видови линии при цртањето. • Опишува различни предмети/материјали од опкружувањето според нивната текстура. • Класифицира материјали според текстурата на: мазни/рапави, сјајни/мат, меки/тврди, просирни/непросирни, водени/суви. • Применува различни цртачки техники за претставување различни текстури. • Комбинира различни линии, форми и големини при цртањето. • Применува техника лавиран туш. • Го интерпретира значењето на сопствената творба (цртеж). • Користи графички компјутерски програми за цртање цртеж според мотиви на цртежи од познати уметници.
<ul style="list-style-type: none"> • Сликање и сликарски техники (круг на бои, примарни бои, секундарни бои, хроматски бои, ахроматски бои, форма, големина, сликарска техника, темперни боици, водени боици, гваш и колаж) 	<ul style="list-style-type: none"> • Прави разлика меѓу примарни и секундарни бои во кругот на боите. • Разликува хроматски од ахроматски бои. • Слика форми и големини со комбинирање бои соодветни на зададена поставка. • Применува сликарски техники: темперни боици, водени боици, гваш и колаж. • Слика по сеќавање и по сопствена замисла користејќи фантазија и имагинација. • Го интерпретира значењето/симболиката на сопствената слика. • Користи графички компјутерски програми за изработка на слика според колорит на слики од познати уметници.
<ul style="list-style-type: none"> • Графика и графички техники (симетрија, асиметрија, висок печат, 	<ul style="list-style-type: none"> • Разликува симетрија од асиметрија во ликовните творби. • Создава симетрична графичка творба.

<p>скица, цртање отпорно на восок (<i>Wax resist drawing</i>), матрица, картон-печат, монотипија и графички отпечаток)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Применува графичка техника на висок печат користејќи различни средства, материјали и постапки (одделно и во комбинација). • Применува техника <i>Wax resist drawing</i> за изработка на скица за графика. • Изработува матрица за ликовната техника картон-печат. • Применува техники монотипија и картон-печат за изработка на графички отпечаток. • Дизајн и визуелни комуникации во 2Д (графички дизајн, заштитен знак/лого, флаер, плакат, банер, постер, покана).
<ul style="list-style-type: none"> • Дизајн и визуелни комуникации во 2Д (графички дизајн, заштитен знак/лого, флаер, плакат, банер, постер и покана) 	<ul style="list-style-type: none"> • Разликува продукти од областа на дводимензионалниот графички дизајн: заштитен знак/лого, флаер, плакат, банер, постер, покана и др. • Креира идејно решение за плакат. • Го интерпретира значењето на сопствената творба (плакат). • Користи графички компјутерски програми за креирање идејно решение за заштитен знак/лого по сопствена замисла.
<p>Оценување на наученото</p> <p>Тема: Дводимензионална уметност, подрачје цртање</p>	<p>1. ниво Ученикот/ученичката ја знае основната поделба на ликовните елементи и принципи. Со потешкотии работи на практичната задача. Со помош презентира изработка на ликовно дело.</p> <p>2. ниво Ученикот/ученичката може да дефинира ликовни елементи и принципи во цртежот. Со помош прави примена на ликовните елементи и принципи во делото. Со помош презентира изработка и прави анализа.</p> <p>3. ниво Ученикот/ученичката може да дефинира ликовни елементи и принципи во цртежот. Самостојно прави поделба на истите во видови. Со помош изработува ликовно дело користејќи ликовен јазик. Со помош презентира изработка и прави анализа.</p> <p>4. ниво Ученикот/ученичката може да дефинира што е цртеж. Самостојно прави поделба на ликовните елементи и принципи во цртежот. Ги дефинира ликовните елементи и принципи, а може да ги подели во видови. Правилно применува ликовен</p>

	<p>јазик во практичната изведба на задачата. Презентира изработка и прави анализа. Продолжи така!</p> <p>5. ниво</p> <p>Ученикот/ученичката тимски работи со соучениците. Знае да дефинира дводимензионална уметност и цртеж. Самостојно прави поделба на ликовните елементи и принципи. Ги дефинира ликовните елементи и принципи. Може да посочи примери на фотографии за секој поодделно, а може да ги подели и со нивните видови и симболика. Активно користи ликовен јазик при изразување на часовите. Правилно користи техники за цртање и ликовен јазик во практичната изведба на делото. Успешно користи техники на презентирање. Споделува сопствени ставови и размислувања. Браво! Продолжи така!</p>
--	--

<p>Тема: ТРОДИМЕНЗИОНАЛНА УМЕТНОСТ Вкупно часови: 8</p>	
<p>Резултати од учење</p>	
<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. да разликува тродимензионални форми на пластично обликување и да применува техники моделирање и асемблаж; 2. да ја препознава потребата од индустрискиот дизајн, да применува техника декупаж, да создава идејно решение за дизајн на мебел и да користи графички компјутерски програми за дизајн на утилитарен предмет. 	
<p>Ученикот/ученичката ќе развива:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. имагинација и креативност при творењето на ликовните творби; 2. мануелни вештини; 3. смисла за естетска проценка на ликовните дела и ученичките творби. 	
<p>Содржини (и поими)</p>	<p>Стандарди за оценување</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Пластично обликување (релјеф, висок релјеф, низок релјеф, длабок релјеф, полна пластика, форма, волумен, големина, текстура, простор, моделирање, полн волумен, празен волумен, асемблаж и рамнотежа) 	<ul style="list-style-type: none"> • Разликува релјеф (висок, низок и длабок) од полна пластика. • Идентификува форма, волумен, големина, текстура, боја и простор во тродимензионално дело. • Применува моделирање за изработка на релјеф во боја. • Разликува полни и празни волумени кај тродимензионалните дела. • Компонира асемблаж од предмети и делови од предмети од повеќе материјали со различни форми, големини и текстури.

	<ul style="list-style-type: none"> • Применува рамнотежа при создавањето асемблаж. • Го интерпретира значењето/симболиката на изработениот асемблаж.
<ul style="list-style-type: none"> • Дизајн и визуелни комуникации во 3Д (индустриски дизајн, декупаж и утилитарен предмет) 	<ul style="list-style-type: none"> • Препознава продукт од областа на индустрискиот дизајн и потребата од истиот. • Применува техника декупаж. • Создава идејно решение за дизајн на мебел од различни материјали. • Користи графички компјутерски програми за креирање идејно решение за дизајн на утилитарен предмет.

Тема 1: ЛИКОВЕН ЈАЗИК

Содржини (и поими)

Ликовни подрачја (ликовен јазик, дводимензионална уметност, цртање, сликање, графика, дизајн и визуелни комуникации во 2Д, тродимензионална уметност, скулптура, дизајн и визуелни комуникации во 3Д)

Стандарди за оценување

- Прави разлика меѓу дводимензионална уметност (цртање, сликање, графика и дизајн и визуелни комуникации во 2Д) и тродимензионална уметност (скулптура и дизајн и визуелни комуникации во 3Д).
- Ги опишува ликовните подрачја (цртање, сликање, графика и дизајн и визуелни комуникации во 2Д) со употреба на ликовен јазик.

Резултати од учење

Прави разлика меѓу дводимензионална и тродимензионална уметност и ги опишува ликовните подрачја со употреба на ликовен јазик.

Сценарио за час бр. 1

Активност: Учениците изработуваат визуелна презентација во која ја илустрираат поделбата во рамките на дводимензионалната и тродимензионалната уметност и ги претставуваат ликовните подрачја. Потоа презентацијата ја претставуваат пред соучениците.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 10 минути)

Преку техниката **Бурна на идеи** учениците се поттикнуваат за изразување на видовите уметности. Во група дискутираат за идеите и мислењата, а наставникот ги запишува на табла разликите и сличностите меѓу уметностите и заеднички доаѓаат до заклучок за тоа што претставува ликовната уметност – изразување на своите чувства преку линија, форма, композиција, текстура, боја, симетрија или ликовни елементи и принципи. Дискутираат и за тоа што е ликовен јазик и која е поделбата на ликовната уметност.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Учениците добиваат работен лист и работат според дадените насоки ([Прилог 1](#)). Во однос на зададените барања, објаснуваат зошто некој облик го именуваат како дводимензионален или тродимензионален.

Една група ученици истражуваат на пребарувач, одбираат, симнуваат визуелни и текстуални датотеки. Користејќи ги предзнаењата, создаваат дигитална збирка, селектираат и планираат материјали за презентација од дводимензионалната уметност (цртање, сликање, графика и дизајн), а друга група ученици истражуваат материјали од тродимензионалната уметност (скулптура, дизајн и визуелни комуникации).

Наставникот ја објаснува програмата за презентација *Пауерпоинт (Power Point)* и нејзините алатки и концептот, односно начинот/процесот/чекорите за изработка на презентација.

Презентацијата на првата група содржи 5 слајда:

- Првиот слајд е со наслов „Дводимензионална уметност“.
- На вториот слајд е дводимензионалната уметност и нејзините подрачја (цртање, сликање, графика, дизајн и визуелни комуникации во 2Д) со дефиниција за дводимензионалната уметност.
- На третиот слајд се дефинираат поимите цртање и сликање.
- На четвртиот слајд е дефиницијата за графика и за дизајн и визуелна комуникација; дефиниција за дводимензионалноста.
- На петтиот слајд стои име и презиме на учениците кои ја подготвиле презентацијата.

Презентацијата на втората група содржи 4 слајда:

- Првиот слајд е со наслов „Тродимензионална уметност“.
- На вториот слајд е дефиницијата за тродимензионалната уметност со подрачјата скулптура и дизајн и визуелни комуникации во 3Д.
- На третиот слајд е дефиницијата за скулптура и дефиницијата за дизајн и визуелна уметност во тродимензионалноста.
- На четвртиот слајд стои име и презиме на учениците кои ја подготвиле презентацијата.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 7 минути)

Презентациите се претставуваат пред соучениците и се извлекуваат заклучоци за разликата меѓу дводимензионалната и тродимензионалната уметност и ликовните подрачја.

Рефлексија (2 – 3 минути)

Учениците одговараат на прашања поврзани со тоа што правела на часот по Ликовно образование, како се чувствуваа во текот на часот и што научија за дводимензионалната и тродимензионалната уметност.

Опрема и средства

Компјутер, проектор, паметна табла, интернет, наставни листови.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, истражувачките активности при кои ученикот врши набљудување, претставување резултати и нивно презентирање, практичната изведба и активност на часот при изработката на презентација. (Листа за следење на постигањата на учениците – [Прилог 2.](#))

Содржини (и поими)

Ликовни елементи и ликовни принципи (линија, текстура, форма, големина, боја, волумен, симетрија, асиметрија и рамнотежа)

Стандарди за оценување

- Ги опишува ликовните елементи (линија, текстура, форма, големина, боја и волумен) и ликовните принципи (симетрија – асиметрија и рамнотежа) за секое ликовно подрачје.

Резултати од учење

Ги опишува ликовните елементи и ликовните принципи за секое ликовно подрачје.

Сценарио за час бр. 2

Активност: Учениците создаваат нагледен материјал за ликовните елементи (линија, текстура, форма, големина, боја и волумен) и ликовните принципи (симетрија – асиметрија и рамнотежа) за секое ликовно подрачје.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 10 минути)

Со учениците се разговара за тоа со што се изразуваат ликовните уметници за да ги изразат своите ликовни идеи и кои елементи и принципи ги користат... Преку разговор се доаѓа до сознание дека уметниците користат ликовни елементи (линија, текстура, форма, големина, боја и волумен) и принципи (симетрија – асиметрија и рамнотежа). Секој ликовен елемент и принцип припаѓа во ликовно подрачје, на пример: во ликовното подрачје цртање, линијата е основен ликовен елемент, но и видовите линии и нивната симболика имаат важна улога во создавање на делото.

Главни активности – искуствено учење (20 минути)

Учениците, поделени во парови, добиваат задача да собираат и да селектираат визуелен и текстуален материјал со цел да создадат нагледен материјал за секој од ликовните елементи и принципи (на пример, првиот пар прикажува видови линии, вториот пар прикажува примарни и секундарни бои, третиот пар прикажува текстура, како во цртањето така и во сликањето, четвртиот пар прикажува форма итн. И паровите кои ќе создаваат нагледен материјал за ликовните принципи на ист начин ќе ги прикажат истите.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 7 минути)

Учениците, поделени во парови, презентираат пред останатите ученици за ликовниот елемент кој е претставен во нивниот прилог (*Пауерпонт* или хамер) и истиот дополнително го опишуваат. (Пример: Преку изготвените материјали ние ја

прикажавме линијата како основен ликовен елемент. Прикажавме прави и криви линии, кратки и долги, дебели и тенки линии. Нашите примери прикажуваат дека со линијата опишуваме надворешна линија на еден облик – контурна линија и дека со помош на линијата го опишуваме материјалот на површината на предметот што се црта – текстурна линија). Постапката ја повторуваат и останатите ученици за останатите ликовни елементи и принципи. Создадените нагледни материјали се користат во текот на целата учебна година.

Рефлексивна (2 – 3 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Беше ли тешко да се претстават ликовните елементи?

Зошто е важно ова што го правевте?

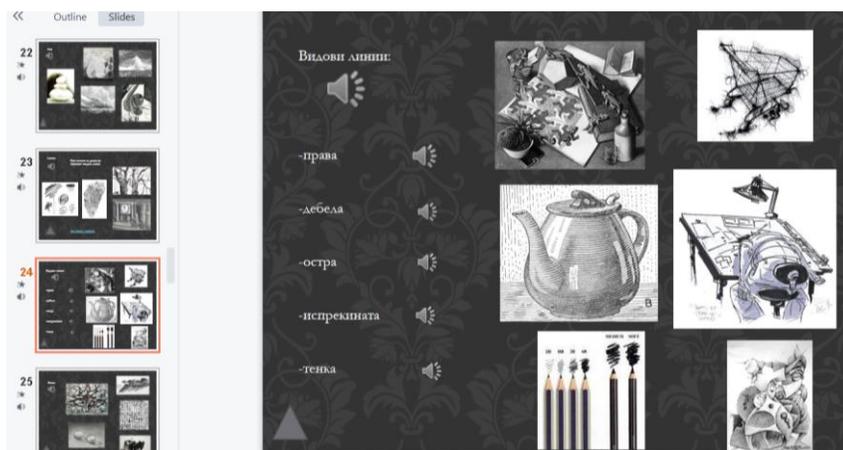
Каде ќе најде примена стекнатото знаење од денешниот час?

Опрема и средства

Компјутер, работни материјали, илустративен и текстуален материјал, лепило, ножички, маркери и др.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, практичната изведба и активноста поврзана со собирање, селектирање и изработка на нагледен материјал, правилното користење компјутер и програма за презентација (ликовни елементи и принципи), изработките – нагледен материјал, користењето на ликовниот јазик при опишувањето.

Содржини (и поими)

Естетска проценка (мотив, идеја и техника)

Стандарди за оценување

- Препознава мотив, идеја и техника на дадено ликовно дело/ученичка ликовна творба.
- Опишува ликовно дело/ученичка ликовна творба со употреба на ликовен јазик.

Резултати од учење

Да препознава мотив, идеја и техника на ликовно дело/ученичка ликовна творба и да го/ја опишува со употреба на ликовен јазик.

Сценарио за час бр. 3

Активност: Учениците, поделени во мали групи/парови, разгледуваат дела од познати уметници при што секоја група/пар избира едно дело, ги анализира мотивот, идејата, техниката и ликовните елементи и принципи преку ликовниот јазик и изработува презентација (на хамер или дигитално) на тема „Што раскажува уметникот преку своите дела?“ Потоа презентацијата ја претставуваат пред соучениците.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 10 минути)

Со учениците се води дискусија во врска со поимот естетска проценка. Тие споделуваат сопствени идеи за тоа како го разбираат значењето на зборовите естетско и проценка, каде го имаат слушнато или можеби користено поимот. Се осознава дека естетиката е наука за убавото и дека проценка е мислење за нешто. Исто така, се заклучува дека за да оценуваме дали нешто е убаво, треба да знаеме и да го разбираме тоа што ќе го проценуваме. Учениците се запознаваат дека ќе прават естетска проценка на сликите што ги имаат одбрано за во презентацијата од претходниот час, а предмет на проценка ќе бидат мотивот, идејата и ликовните елементи и принципи. Се потенцира што се подразбира под мотив во ликовната уметност, а што под идеја и техника во ликовното дело, како тие се поврзани и како зависат едни од други.

Главни активности – искуствено учење (20 минути)

Учениците се поделени во парови. Секој пар избира ликовно дело од *Пауерпоинт-презентацијата*. Преминуваат кон заедничко естетско проценување користејќи го ликовниот јазик. Набљудуваат, дискутираат меѓу себе за мотивот, за тоа која е идејата на уметникот, што сака уметникот да пренесе преку делото, кои елементи и принципи ги применил и изработуваат презентација (дигитално, на темата „Што раскажува уметникот преку своите дела?“).

Завршни активности – извлекување заклучоци (8 минути)

Секој пар презентира користејќи ликовен јазик и техника за презентација ([Прилог 3](#)).

Рефлексија (2 минути)

Што правевме денес на часот по Ликовно образование?

Дали можеби се соочивте со потешкотии при естетската проценка?

Како ги надминавте?

Какви чувства побуди кај вас оваа активност?

Опрема и средства

Електронска табла, слики од ликовни дела на уметници.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот и од соучениците, учеството во активностите за време на часот и изработките, начинот на изработка на естетската проценка, користењето техники за презентирање (дигитално, на темата „Што раскажува уметникот преку своите дела?“).

Тема 2: ДВОДИМЕНЗИОНАЛНА УМЕТНОСТ

Содржини и Поими

Цртање и цртачки техники (линија, текстура, цртачка техника, форма, големина и лавиран туш)

Стандарди за оценување

- Прави разлика меѓу различни вредности на линијата.
- Применува различни видови линии при цртањето.

Резултати од учење

Да разликува и да применува различни видови линии и линиски вредности; да претставува различни текстури; да класифицира материјали според текстурата и да комбинира различни линии, форми и големини применувајќи различни цртачки техники; имагинација и креативност при творењето на ликовните творби; смисла за естетска проценка на ликовните дела и ученичките творби.

Сценарио за час бр. 4

Активност: Учениците воочуваат и препознаваат линиски вредности во непосредната околина и цртаат мотиви од растителен и од животински свет применувајќи различни видови линии во техники молив, јаглен и фломастер (според примери од Дирер, Ван Гог и сл.).

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 10 минути)

За да ги воведете во темата, наставникот бара од учениците да ги набљудуваат и да ги именуваат предметите што имаат линии околу нив. Разговорот продолжува со примери кои ќе ги покаже наставникот: сликите на ѕидовите на пештерата и хиероглифите. Записи кои укажуваат дека линијата е најстарото изразно средство како денес така и во минатото ([Прилог 4](#)).

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Дискусијата продолжува со прашањето:

Кои се видовите линии?

По дадените одговори, се објаснуваат видовите линии:

Прави линии. _____

(Линии со неподвижен изглед – хоризонтални линии, чувство на висина – вертикални линии.)

Криви линии.

(Линии кои предизвикуваат чувство на динамика и движење.)

Потоа наставникот им објаснува на учениците за контурите што ги обликуваат предметите и структурните линии што ја покажуваат текстурата на предметите.

Наставникот ги прашува учениците дали претходно слушнале за Албрехт Дирер и Винсент ван Гог. Според одговорите, тој прво дава информации за нивниот живот, а потоа и за нивните најпознати дела. Со *Пауерпоинт-презентација* учениците ги анализираат видовите линии, текстурата, структурата во делата на Албрехт Дирер и Винсент ван Гог.

Тие креираат идеи и ги споделуваат своите идеи со наставникот. Учениците цртаат мотиви од животинскиот свет применувајќи различни видови линии со техника фломастер (една боја). (Според примери од Дирер, Ван Гог и сл.)

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Учениците ги покажуваат своите готови цртежи во училницата. Се дискутира за видовите линии со кои ги создавале цртежите.

Зошто ги избрале тие линии?

Зошто ја примениле таа техника?

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Која активност ви беше најинтересна?

Кои цртежи на уметникот ве инспирираа?

Опрема и средства

Компјутер, проектор, паметна табла, интернет, блок 5, фломастер (една боја).

Следење на напредокот

Усните одговорите на прашањата поставени од наставникот или од соучениците, активностите при кои ученикот врши набљудување, практична изведба и изработка на цртежи.

Содржини (и поими)

Цртање и цртачки техники (линија, текстура, цртачка техника, форма, големина, лавиран туш)

Стандарди за оценување

- Опишува различни предмети/материјали од опкружувањето според нивната текстура.
- Класифицира материјали според текстурата на: мазни/рапави, сјајни/мат, меки/тврди, просирни/непросирни и водени/суви.
- Применува различни цртачки техники за претставување различни текстури.

Резултати од учење

Да разликува и да применува различни видови линии и линиски вредности; да претставува различни текстури; да класифицира материјали според текстурата и да комбинира различни линии, форми и големини применувајќи различни цртачки техники; имагинација и креативност при творењето на ликовните творби; смисла за естетска проценка на ликовните дела и ученичките творби.

Сценарио за час бр. 5

Активност: Учениците, поделени во мали групи/парови, набљудуваат различни предмети/материјали од опкружувањето (училницата/училишниот двор) и ги опишуваат според нивната текстура. Потоа ги класифицираат на мазни/рапави, сјајни/мат, меки/тврди, просирни/непросирни, водени/суви и согледувањата ги презентираат пред сите.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 10 минути)

Преку техниката **5-минутен состав** учениците пишуваат сè што знаат за текстура (што е текстура, каква може да биде, како ја одредуваме и сл.). Потоа неколку од учениците го читаат напишаното. Се поведува разговор со учениците за неколку предмети кои се наоѓаат во училницата. При описот, наставникот ненаметливо допирајќи ги предметите ги наведува да размислуваат за нивната површина. Учениците идентификуваат дека сунѓерот е мек и дека е составен од текстура на меурчиња, дека клупата е тврда и дека е составена од текстура на линии, стаклото на прозорецот е сјајно и просирно и е составено од текстура на тонови.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Учениците се поделени во мали групи. Секоја група добива по неколку различни предмети со различни текстури (кора од дрво, лимена кутија, сунѓер за садови, чешел, камен, парче метал, хартија и останати материјали обезбедени од страна на учениците). Ги набљудуваат предметите и ги опишуваат според текстурата. Потоа учениците имаат задача да ги класифицираат на следниот начин: на видно место во училницата се поставени неколку нумерирани кутии. Секој ученик од групата има предмет во рацете. Наставникот дава насоки сите предмети со сјајна површина да се сместат во кутијата број 1, сите ученици кои имаат предмет чија површина е рапава да се сместат во кутијата број 2. Во кутијата со реден број 3 да се сместат предметите кои се мазни и цврсти. Предметите кои се меки и рапави

да се сместат во кутијата со број 4. Постапката се повторува додека заврши класификацијата на сите предмети.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Наставникот запишува поим текстура и преку техниката **Петоред** се извлекуваат заклучоци за карактерот на површините на предметите ([Прилог 5](#)).

На пример: Текстура (збор).

Мазна, рапава.

Покажува, открива, претставува.

Се открива со допир.

Површина.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Дали беше лесно да се опишуваат предметите според текстурата?

Како бевте сигурни дека правилно ја одредувате текстурата и ги класифицирате предметите?

Почувствувавте ли можеби мала несигурност за момент? Зошто ?

Опрема и средства

Материјали и предмети од училницата и од дворот.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, учеството во активностите при опишување и класифицирање на предметите според текстурата.

Содржини (и поими)

Цртање и цртачки техники (линија, текстура, цртачка техника, форма, големина и лавиран туш)

Стандарди за оценување

- Опишува различни предмети/материјали од опкружувањето според нивната текстура.
- Класифицира материјали според текстурата на: мазни/рапави, сјајни/мат, меки/тврди, просирни/непросирни и водени/суви.
- Применува различни цртачки техники за претставување различни текстури.

Резултати од учење

Да разликува и да применува различни видови линии и линиски вредности; да претставува различни текстури; да класифицира материјали според текстурата и да комбинира различни линии, форми и големини применувајќи различни цртачки техники; имагинација и креативност при творењето на ликовните творби; смисла за естетска проценка на ликовните дела и ученичките творби.

Сценарио за час бр. 6

Активност: Учениците цртаат мотиви со различни текстури (на пример: кора од дрво, лист, цвет, ткаенини, дрвени и бетонски/камени површини и др.) користејќи различни цртачки техники.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Учениците ја одредуваат точноста на исказите подготвени од наставникот напишани на картички или дигитална содржина (квиз) и ги активираат своите предзнаења за линија ([Прилог 6](#)). Се дискутира за точноста/неточноста на исказот и учениците го образложуваат својот избор на одговор.

Во „волшебна торбичка“ има ставено повеќе предмети: кора од дрво, лист, цвет, ткаенини, дрвени и бетонски/камени површини. Учениците со врзани очи ја опипуваат површината, опишуваат, го именуваат предметот и го извлекуваат.

Преку прашања и одговори учениците доаѓаат до заклучок дека текстура е карактерот на секоја природна или вештачка површина – мазна, рапава, тврда, мека... Даваат примери за секој вид текстура.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

На учениците им се презентираат дела од познати уметници и преку прашања и одговори ја воочуваат текстурата и различните цртачки техники (молив, туш и перце, туш и четка, една боја и јаглен). ([Прилог 7](#).) Заеднички се утврдува дека текстурните линии ни го објаснуваат изгледот и материјалот на формата која ја цртаме, со нив уметниците ја исполнуваат внатрешноста на формата.

Еден дел од учениците следат демонстрација од страна на наставникот, а останатите преку видеоприлози. Притоа, се води дискусија дека секоја цртачка техника има специфични постапки кои ги користиме кога цртаме. Се заклучува дека со јаглен се црта така што кога е во хоризонтална состојба остава плоштина, а кога е во вертикална состојба остава линии. На учениците им се нагласува дека не се допира до подлогата со тупаницата за да не се размачкува цртежот, истиот кога е завршен се фиксира во училишни услови со лак за коса или со фиксатор. Се доаѓа до заклучок дека тушот е течност која ја нанесуваат со перце или со четка. Со тушот и перцето цртаат прецизни линии, а дебелината на линијата ја менуваат со употреба на различни димензии на перцето. Со техниката туш и четка создаваат линии и тонови разновидни по својата карактеристика.

Користејќи цртачка техника по избор, учениците цртаат текстури со дебели, тенки, долги, куси, прави и криви линии. Линиите ги цртаат на разни начини – поретки или погусты, подебели или потенки, вкрстено шрафирање каде што линиите ги преклопуваат и добиваат текстури (на пример: кора од дрво, лист, цвет, ткаенини, дрвени и бетонски/камени површини и др.).

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 минути)

Учениците ги изложуваат своите цртежи во училницата и ги презентираат. Преку прашања и дискусија со соучениците си ја оценуваат успешноста на цртежот.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Со кои техники цртавте?

Дали беше лесно да се црта со молив, туш и перце, туш и четка, една боја и јаглен?

Имате ли идеја каде би можеле да го примените наученото од денес?

Опрема и средства

Компјутери, проектор, паметна табла, интернет, „волшебна торбичка“ во која има кора од дрво, лист, цвет, ткаенини, дрвени и бетонски/ камени површини.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, практичната изведба и активностите на часот при изработката на сопствените творби, изработките (цртеж) и одговорите на квизот (краток тест).

Содржини (и поими)

Цртање и цртачки техники (линија, текстура, цртачка техника, форма, големина и лавиран туш)

Стандарди за оценување

- Комбинира различни линии, форми и големини при цртањето.
- Применува техника лавиран туш.
- Го интерпретира значењето на сопствената творба (цртеж).

Резултати од учење

Да разликува и да применува различни видови линии и линиски вредности; да претставува различни текстури; да класифицира материјали според текстурата и да комбинира различни линии, форми и големини применувајќи различни цртачки техники; имагинација и креативност при творењето на ликовните творби; смисла за естетска проценка на ликовните дела и ученичките творби.

Сценарио за час бр. 7

Активност: Учениците цртаат мотиви од природни појави (облаци, дожд, снегулки, бура, вулкан и сл.) претставувајќи разлики во големините со примена на техниката лавиран туш (според примери од јапонската уметност и сл.). Потоа го интерпретираат значењето на својата изработка.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 10 минути)

Учениците набљудуваат неколку цртежи кои им се споделени на електронска табла. Имаат задача да воочат што им е заедничко (линија, форма и големина) ([Прилог 8](#)). Преку прашања и одговори од страна на учениците се воочува дека заедничко им е тоа што се цртани со техниката туш, дека доминираат тонови од најтемно црна до најсветла или сива и вооедно по сеќавање од претходните искуства кажуваат како се добиваат тие тонови – со мешање на црна и бела (боја) со вода.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Наставникот открива дека е применета техниката лавиран туш. Ги информира учениците дека оваа техника потекнува од Кина и дека уметникот чие име се врзува со техниката е Фу Баоши. Учениците се запознаваат дека тој бил голем љубител на природата, многу патувал и впечатоците ги прикажувал токму преку оваа техника. Се дискутира за посочените примери, се воочуваат и се именуваат видовите линии, форми и големини со кои се создадени цртежите ([Прилог 9](#)).

Учениците се запознаваат со начините на кои се применува оваа техника преку демонстрација од страна на наставникот. Воочуваат дека кога тушот доаѓа во контакт со вода се добиваат различни црни или сиви тонови и дека колку повеќе има вода, толку тонот ќе биде посветол, а може да се осветли и со додавање бела темперна боица или откако ќе се исуши лавираниот туш да се осветли со бел пастел.

Учениците преминуваат кон самостојна работа – цртаат мотиви од природни појави: облаци, дожд, буре. Се поттикнуваат да размислуваат за видовите линии, формите, големините со кои ќе ги прикажат облаците, бурата (прави, криви линии, отворени, затворени, тенки, големи, мали...) и дека најпрвин се исцртуваат контурните линии, па со четка се нанесува вода, а потоа со четката се нанесува туш во кој има додадено малку вода по што се разлива и се добиваат интересни тонови кои се потемни или посветли.

Наставникот ја следи нивната активност и ги поттикнува да креираат идеи, помага по потреба, особено за учениците на кои им е потребна помош и ги приспособува активностите во согласност со индивидуалните способности.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Во овој дел од часот учениците најпрвин ги изложуваат своите ликовни творби на пано/табла, а потоа прават естетска проценка на сопствените ликовни творби. Притоа, ги аргументираат сопствените ставови од ликовните творби во насока дали и во која мера правилно ја примениле техниката лавиран туш, кој вид линии, форми и големини се прикажани на цртежите и сл.

Инструмент за самооценување – Естетска проценка на ликовно дело ([Прилог 10](#)).

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Очекувавте ли да бидете вака успешни користејќи туш?

Што е тоа што најмногу ви се допадна при вашиот ангажман?
Како ви беше поинтересно кога цртавте, со перо или со четка?
Каде според вас треба да бидат изложени вашите творби?
Како се чувствувавте?

Опрема и средства

Компјутер, електронска табла, туш, перо, мека четка со различна величина (6, 8 и 12), сад за вода, блок бр. 5.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, практичната изведба и активностите при изработка на сопствените творби, ликовните творби (цртежи).

Содржини (и поими)

Цртање и цртачки техники (линија, текстура, цртачка техника, форма, големина и лавиран туш)

Стандарди за оценување

- Користи графички компјутерски програми за цртање цртеж според мотиви на цртежи од познати уметници.

Резултати од учење

Да разликува и да применува различни видови линии и линиски вредности; да претставува различни текстури; да класифицира материјали според текстурата и да комбинира различни линии, форми и големини применувајќи различни цртачки техники; имагинација и креативност при творењето на ликовните творби; смисла за естетска проценка на ликовните дела и ученичките творби.

Сценарио за час бр. 8

Активност: Учениците анализираат дела од познати уметници при што секој ученик индивидуално избира едно дело и црта според мотивот од делото со помош на графички компјутерски програми.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 10 минути)

Наставникот поведува разговор за тоа кои уметници и кои дела ги познаваат учениците. Се дискутира кое им е омилено и зошто. Наставникот им презентира дела од познати уметници. Учениците ги разгледуваат делата на уметниците, избираат едно и го анализираат според ликовните елементи и ликовните принципи.

Главни активности – искуствено учење (22 – 25 минути)

Наставникот дава информации за графичките компјутерски програми за цртање: *Гимп (Gimp)*, *Пеинт (Paint)*, *Корел пеинтер (Corel Painter)* итн. Се заклучува дека програмите на компјутерот овозможуваат креирање линии, облици и бои, што значи дека перформансите на компјутерот овозможуваат ликовната идеја за многу кратко време да се трансформира во безброј варијанти сè до дефинирање ликовно решение.

Секој ученик индивидуално избира едно дело и според мотивот прво скицира на хартија со молив користејќи имагинација и ликовен јазик, а потоа црта со помош на графички компјутерски програми.

Завршни активности – извлекување заклучоци (3 – 5 минути)

Учениците ги снимаат изработките и ги печатат со помош на печатач (принтер). Се прави споредба меѓу скицата и цртежот – компјутерската графика. Учениците заклучуваат дека квалитетот на цртежите направени на компјутерот зависи од имагинацијата и креативноста, од користената графичка програма и од употребата на ликовните елементи и принципи.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Кој е полесен начин на цртање?

Дали може сите елементи и принципи да се нацртаат со помош на графички компјутерски програми?

Кој дел од часот ви беше најинтересен?

Опрема и средства

Хартија, молив, компјутер, печатач.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот и од соучениците, начинот на анализирање на делото, практичната изведба и активностите на часот со користење графички компјутерски програми, создадените графички цртежи.

Содржини (и поими)

Сликање и сликарски техники (круг на бои, примарни бои, секундарни бои, хроматски бои, ахроматски бои, форма, големина, сликарска техника, темперни боици, водени боици, гваш и колаж)

Стандарди за оценување

- Прави разлика меѓу примарни и секундарни бои во кругот на боите.

Резултати од учење

Да разликува видови бои, да применува и да усовршува различни сликарски техники при сликање со набљудување, по сеќавање и по сопствена замисла; имагинација и креативност при творењето на ликовните творби; смисла за естетска проценка на ликовните дела и ученичките творби.

Сценарио за час бр. 9

Активност: Учениците го разгледуваат кругот на боите и ги препознаваат примарните и секундарните бои. Потоа, поделени во мали групи/парови, идентификуваат примарни и секундарни бои во опкружувањето (во училницата, во училишниот двор и сл.) и согледувањата ги презентираат пред соучениците.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 минути)

Се поттикнува дискусија во однос на омилената боја на учениците, за застапеноста на боите во природата, за чувствата кои ги поттикнуваат кај учениците и сл. Наставникот им го покажува кругот на боите, тие го разгледуваат и ги препознаваат примарните и секундарните бои ([Прилог 11](#)).

Главни активности – искусвено учење (25 минути)

Наставникот и учениците излегуваат во дворот на училиштето. Наставникот ги насочува учениците да ги идентификуваат боите околу нив. Потоа, поделени во мали групи/парови, учениците добиваат хартии со примарни и секундарни бои. На секоја од хартиите во боја ги запишуваат предметите од природата со иста боја што ги гледаат околу нив. (На пример, блузата на Ана е виолетова. На листот на парот што го носи листот со таа боја се пишува: **Блузата на Ана**). Се читаат примерите, се анализира зошто некои бои се почести во природата, а некои поретки.

Завршни активности – извлекување заклучоци (10 минути)

Учениците дискутираат за прашањата, доаѓаат до заклучоци и согледувањата ги презентираат пред соучениците.

	Прашања	Заклучок
1.	Што го сочинува кругот на боите?	
2.	Зошто се важни боите?	
3.	Каде може да ги видиме боите?	
4.	Кои бои се нарекуваат примарни, а кои секундарни?	
5.	Како се добиваат секундарните бои?	

Рефлексija

Се води дискусија по прашањата:

Како ви се допадна часот?

Лесно ли е да се прави разлика меѓу примарните и секундарните бои?

Ви беше ли интересно кога ја идентификувавте примарната и секундарната боја во околината?

Опрема и средства

Хартија во боја.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, практичната работа на паровите и донесувањето заклучоци.

МАТЕРИЈАЛИ ЗА УЧЕЊЕ

Прилог 1.

Каков облик имаат предметите на илустрациите?

Зошто некој облик го именуваш дека е дводимензионален или тродимензионален?
Објасни!

Прилог 2.

Листа за следење на постигањата на учениците

следење										
Ученик	Бура на идеи	Наставен лист	Истражување на компјутер	Тимска работа	Користи програма <i>Пауерпоинт (Power Point)</i>	Разликува што е дводимензионална уметност	Разликува што е тродимензионална уметност	Разликува ликовни подрачја	Техники на презентирање	ВКУПНО

Скала на бодови	1 бод – прави обид да придонесе во активноста	2 бода – се труди да придонесе во активноста	3 бода – придонесува за успешна реализација на активноста
------------------------	---	--	---

Прилог 3.

Техника за презентација на естетско проценување

(Одговорот на прашањата е техника за презентација на естетското проценување.)

Кој е мотивот во ликовното дело?

Кои ликовни елементи и принципи се присутни во ликовното дело?

Од кој материјал и со кои техники е изработено ликовното дело?

Каде се употребени?

Која порака ликовното дело ја пренесува на публиката?

Прилог 4.

Линијата како алатка за визуелно изразување

https://greekart.com/wp-content/uploads/2019/11/MG_9471.jpg

<https://ancientegyptkl.weebly.com/uploads/5/0/4/5/50459609/4491567.jpg?240>

<https://alexandermcmanus.files.wordpress.com/2009/06/2-lascaux-cave-drawing1.jpg>

Прилог 5.

Техника Петоред

- Првиот ред е опис на темата со еден збор (вообичаено ова е именка).
- Вториот ред е опис на темата со два збора (две придавки).
- Третиот ред содржи три збора со кој се изразува дејството на темата (вообичаено три глагола).
- Четвртиот ред е реченица од четири збора поврзана со темата.
- Последниот ред содржи синоними од еден збор со кој повторно се опишува суштината на темата.

Прилог 6.

Квиз-прашања за линија

Одреди ја точноста на исказите:

1. Линијата најмногу ја употребуваме во музиката. ДА/НЕ
2. Линијата е првиот елемент со кој се изразуваме во ликовните творби. ДА/НЕ
3. Линијата не ја гледаме во природата, растенијата, објектите и фигурите. ДА/НЕ
4. Линиите ги делиме на криви и прави, а може да бидат дебели и тенки, куси и долги. ДА/НЕ
5. Како во природата така и во цртежот секоја форма нема своја карактеристична површина. ДА/НЕ
6. Површините не се исти, некоја е рапава, некоја е мазна, груба или нежна. ДА/НЕ
7. Ако на цртежот не можеме да ги разликуваме нацртаните форми според разновидноста на текстурата, ние сме успеале да го прикажеме материјалот на цртежот. ДА/НЕ
8. Текстурата не е ликовен елемент. ДА/НЕ
9. Ако во нашата ликовна творба со разновидни линии го опишуваме надворешниот лик, односно формата на она што го прикажуваме, таа линија се вика контурна. ДА/НЕ
10. Со текстурната линија ја претставуваме разновидноста на материјалот на површините на нештата кои може да бидат рапави или мазни, груби или нежни. ДА/НЕ

Прилог 7.

Површина дефинирана со текстура

https://uobjournal.com/img/opis-2020/2776/image_R9tMansgqogmmX.jpg

Леонардо да Винчи: **Автопортрет**, туш и перце. Авторот при креација на косата и на брадата употребил текстурни линии.

<https://uploads1.wikiart.org/images/matthias-gr%C3%BCnewald/upper-arm-study-1514.jpg!Large.jpg>

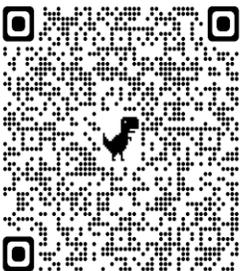
Матијас Груневалд: **Раце** (детал), јаглен. Приказ на текстура на кожа.

<https://arthive.net/res/media/img/oy800/work/594/409775.webp>

Пабло Пикасо: **Муза**, молив. Цртеж со контурна и текстурна линија.

<https://www.moma.org/media/W1siZiIsIjE0ODkyNiJdLFsicClslmNvbnZlcnQiLCItcXVhbGl0eSA5MCAtcmlwMDB4MjAwMFx1MDAzZSjdXQ.jpg?sha=af09c1817454b285>

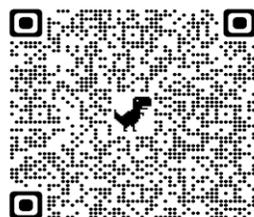
Џорџо Моранди: **Мртва природа**, туш и перце, површина прикажана со текстурни линии

<https://iiif.micr.io/jZsPf/full/1280,/0/default.jpg>

Ван Гог: **Поле со кипариси**, туш и перце, текстура.

https://img.freepik.com/premium-photo/3d-rendering-waveform-off-white-abstract-line-texture-texture-background_476006-4781.jpg

Текстура со линија

Прилог 8.

Техника лавиран туш

<https://encrypted-tbn1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQ86JglaSAWTWapYRMgNqMpSLDdUNNDT405K3xQBiAHsJJvITG0>

https://encrypted-tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRAvfe9k6le9_7xAXG49idgxZ2Gqw5FyovTSJYGqNSO3t_1a3fL

<https://encrypted-tbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSH9Tqz5PMI4IbA2SLivYMBWOfC0PxIVNACpb0Fes-l7gbceSKt>

https://encrypted-tbn1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTMwl_uu_Nn-cqJvJKZbiLAbuXZEqlVrShUIbPkVLBKkvx4M9qN

Прилог 9.
Дела на уметникот Фу Баоши

<http://www.chinaonlinemuseum.com/gallery-fu-baoshi.php>

Прилог 10.

Естетска проценка на ликовно дело

Име и презиме _____ одд. _____ бр. _____

Тема: _____

Техника: _____

Цел на ликовното дело: _____

Ликовното дело ги содржи следните елементи на ликовниот јазик (анализа):

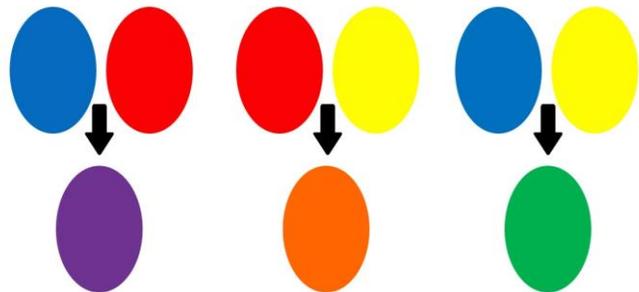
Мое мислење каде и како треба да се усоврши ликовното дело

Самооценување на ликовното дело _____

Ова ликовно дело може да стои во (кој дел од простор) _____

Прилог 11.

Круг на бои (примарни бои, секундарни бои)

Содржини (и поими): Сликање и сликарски техники (круг на бои, примарни бои, секундарни бои, хроматски бои, ахроматски бои, форма, големина, сликарска техника, темперни бои, водени бои, гваш, колаж)

Стандарди за оценување:

- Разликува хроматски од ахроматски бои.
- Слика форми и големини со комбинирање на бои соодветни на зададена поставка.
- Применува сликарски техники: темперни бои, водени бои, гваш и колаж.

Резултати од учење: да разликува видови бои и да применува и усовршува различни сликарски техники при сликање со набљудување, по сеќавање и по сопствена замисла; имагинација и креативност при творењето на ликовни творби; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 10

Активност: Учениците сликаат ахроматска композиција од едноставни геометриски форми со темперни бои.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 мин.)

Учениците преку техниката „Бура на идеи“, го искажуваат своето чувство поврзано со поимот БОЈА. Учениците ги кажуваат сопствените идеи и мислења, а наставникот ги запишува во шематскиот приказ ([Прилог 12](#)).

Се поведува дискусија по прашањата: Што ни е потребно за да ги видиме боите? Од колку бои е составен сончевиот спектар?

Главни активности – искусствено учење (25 мин.)

Учениците преку прашањата и одговорите доаѓаат до заклучок дека светот околу нас е обоен со различни бои, но за да ги видиме истите потребна е бела светлина – сончева светлина. Наставникот објаснува дека бојата е впечатокот што се создава во нашите очи како резултат на прекршувањето на зраците. Боите на видливиот спектар се: црвена, портокалова, жолта, зелена, сина и виолетова. Се објаснува дека зборот боја на грчки јазик се вика „хрома“ и од тој збор сите бои во спектарот се викаат хроматски бои, додека пак белото и црното означуваат светлина и темнина со сите тонови кои се добиваат со нивно меѓусебно мешање и дека тие се викаат ахроматски бои (валери) ([Прилог 13](#)).

На учениците им се презентират визуелни примери од познати светски уметници (хроматска и ахроматска слика) со цел да ја воочат јачината на хроматската боја во ахроматската скала. Учениците кажуваат усно која слика е насликана со хроматски бои, а која со ахроматска скала ([Прилог 14](#)). По добиени насоки од наставникот учениците преминуваат кон самостојна работа. Тие сликаат ахроматска композиција од едноставни геометриски форми со темперни бои. Наставникот ја следи нивната активност и укажува на правилното

користење на ликовните материјали за работа. Се трудат да постигнат што повеќе тонови според валерските клучови.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 мин.)

Учениците ги изложуваат своите цртежи во училницата и ги презентираат. При тоа ги аргументираат сопствените ставови, објаснуваат и дискутираат за секоја од ликовните творби.

Рефлексива: (2 мин.)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по ликовно образование?

Како ја насликавте творбата?

Учениците добиваат лист за самооценување во кој треба да ги наведат хроматските и ахроматските скали.

Опрема и средства: ЛТ и ЛЦД проектор, визуелни примери -слики, наставен лист, темперна боја, палета, листови од блок, четки и чашки со вода.

Следење на напредокот: усните одговори на прашања поставени од наставникот, практичната активност за време на час (сликање), изработените ликовни творби- ахроматски композиции (слики).

Инструмент за самооценување: Научив дека...

Хроматски бои се:	Ахроматски тонови се:

Содржини (и поими): Сликање и сликарски техники (круг на бои, примарни бои, секундарни бои, хроматски бои, ахроматски бои, форма, големина, сликарска техника, темперни бои, водени бои, гваш, колаж)

Стандарди за оценување:

- Слика по сеќавање и по сопствена замисла користејќи фантазија и имагинација.
- Го интерпретира значењето/симболиката на сопствената слика.

Резултати од учење: да разликува видови бои и да применува и усовршува различни сликарски техники при сликање со набљудување, по сеќавање и по сопствена замисла; имагинација и креативност при творењето на ликовни творби; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за часот бр. 11

Активност: Учениците сликаат мотив по сопствена замисла од нивната фантазија (пример на мотив: научна фантастика, приказна или бајка) во техника по избор на ученикот (според примери од Марк Шагал, Салвадор Дали, Рене Магрит, Васко Ташковски и др.). Потоа, учениците ги изложуваат своите творби и ги презентираат пред соучениците интерпретирајќи го нивното значење/симболика.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 мин.)

Учениците ги затвораат очите. Наставникот преку техниката „Насочена фантазија“ им чита краток извадок од текст со цел да се поттикнат нивните мисли, идеи, чувства и фантазија ([Прилог 15](#)). Си замислуваат како отишле во посета на непозната планета, каде што се изгледа почудно и поголемо од вообичаеното. По кратко време ги отвораат очите и тоа што го замислиле го споделуваат со соучениците. Се поведува дискусијата преку прашањата:

Како се чувствуваате во непознатата планета?

Како ја замисливте во вашата фантазија?

Какви места, суштества и предмети сретнавте?

Се доаѓа до заклучок дека кога создаваме ликовно дело ги изразуваме нашите мисли, идеи и чувства кои се плод на нашата фантазија.

Главни активности – искуствено учење (25 мин.)

Учениците анализираат примери- слики од Марк Шагал, Салвадор Дали, Рене Магрит, Васко Ташковски ([Прилог 16](#)) и одговараат на прашања:

Што е насликано на сликите?

Што мислите, со што и како сликарите ги сликале овие ликовни творби?

Дали некаде сте виделе вакви слични слики?- Каде?

Учениците сликаат мотив по сопствена замисла од нивната фантазија (пример на мотив: научна фантастика, приказна или бајка) во сликарска техника- темперни бои. Наставникот дава насоки за правилна примена на сликарската техника- темперни бои. Учениците преминуваат кон создавање на своето дело и при тоа внимаваат на примената на бои и нивното значење при што создаваат слика со различна симболика.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 мин.)

Учениците ги изложуваат своите творби и ги презентираат пред соучениците интерпретирајќи го нивното значење/ симболика.

Рефлексија (2 мин.)

Разговор со учениците за впечатоците од часот:

Што правевме денес на часот по ликовно образование?

Како се чувствуваате?

Ако имате можност повторно да ја насликате вашата фантазија, што би промениле?

Опрема и средства: ЛТ и ЛСД проектор, четки, темперни бои, блок бр.5, палета за бои и сад за вода.

Следење на напредокот: Усните одговори на прашања поставени во врска со практичната активност за време на час (учество во активностите), изработените ликовни творби (слики) и интерпретација на нивната симболика;

Содржини (и поими): Сликање и сликарски техники (круг на бои, примарни бои, секундарни бои, хроматски бои, ахроматски бои, форма, големина, сликарска техника, темперни бои, водени бои, гваш, колаж)

Стандарди за оценување:

- Користи графички компјутерски програми за изработка на слика според колорит на слики од познати уметници.

Резултати од учење: да разликува видови бои и да применува и усовршува различни сликарски техники при сликање со набљудување, по сеќавање по сопствена замисла; имагинација и креативност при творењето на ликовни творби; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 12

Активност: Учениците анализираат дела од познати уметници при што секој ученик индивидуално избира едно дело и слика според колоритот од делото со помош на графички компјутерски програми.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 мин.)

Наставникот покажува дела на познатиот уметник Пит Мондријан ([Прилог 17](#)). Со учениците се разговара за мотивот, формата, видот на боите и сликарската техника.

Главни активности – искуствено учење (25 мин.)

Учениците избираат едно дело. Со помош на графички компјутерски програми: Gimp, Paint, Corel Painter итн. користат алатки за бојење (четки), избираат боја и тон на боја во палетата на бои, форми различни по големина, го менуваат изборот, испробуваат различни варијанти, сликаат според колоритот од делото и ја одредуваат границите на насликаната слика.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 мин.)

Учениците ги снимаат изработките и ги печатат со помош на печатар (принтер). Ги истакнуваат сликите на табла и ги опишуваат: го воочуваат мотивот, ја именуваат бојата, тонот, формата и големината.

Рефлексија (2 мин.)

Се води дискусија по прашањата:

Која активност ви беше најинтересна?

Дали е лесно да се слика слика на компјутер?

Како се чувствувавте?

Опрема и средства: Компјутер, графички компјутерски програми и принтер.

Следење на напредокот: усни одговори на прашања поставени од наставникот и соучениците, анализирањето на делото, практичната изведба и активност на часот со користење на графички компјутерски програми, создадените графички слики.

Содржини (и поими): Графика и графички техники (симетрија, асиметрија, висок печат, скица, Wax resist drawing, матрица, картон печат, монотипија, графички отпечаток).

Стандарди за оценување:

- Разликува симетрија од асиметрија во ликовни творби.
- Создава симетрична графичка творба.

Прилог 12.

БУРА НА ИДЕИ

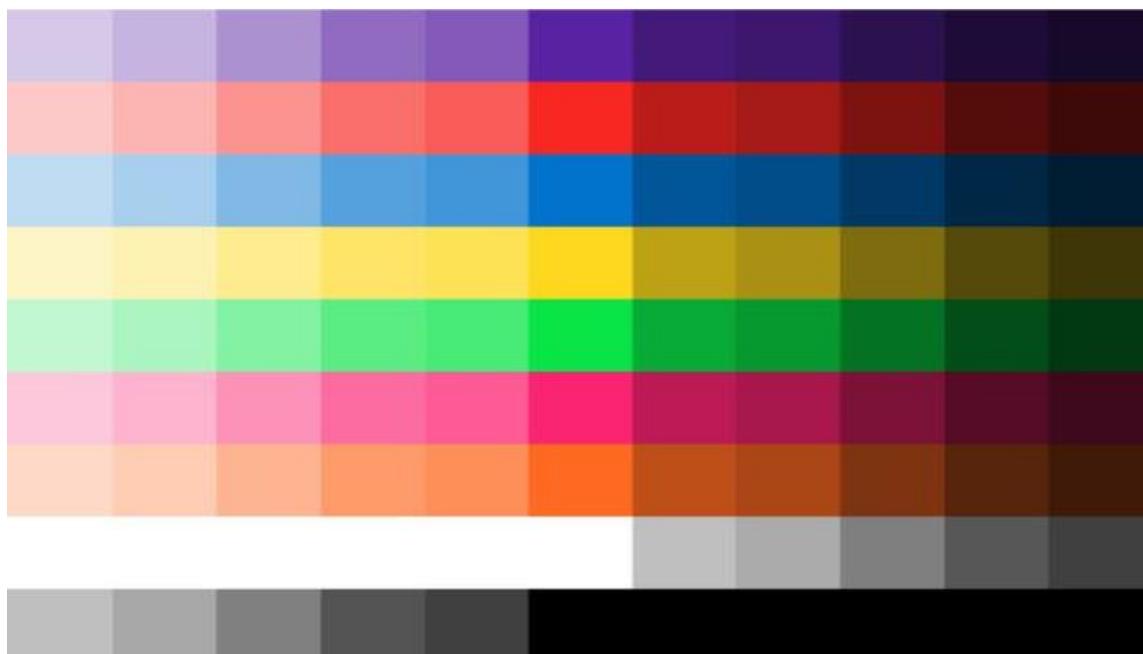
Кога ќе го слушнете зборот БОЈА на што ве асоцира?

Вашите идеи и мисли споделете ги во група и заеднички пополнете го листот.

Прилог 13. Шема на валери

<https://i.pinimg.com/564x/25/4e/da/254eda52f79ba791d5b76d3a63f7a8c2.jpg>

Прилог 14.

<https://paddykool2.files.wordpress.com/2014/07/guernica-picasso.jpg?w=768&h=432>

Слика со хроматски бои - „Герника“ од Пикасо.

<http://www.ljplus.ru/img/k/i/kiselek/imgbyid.jpeg>

Слика со ахроматски бои - „Герника“ од Пикасо.

Истражувај!

Обиди се оваа хроматска композиција да ја трансформираш во ахроматска така што ќе додадеш црна или бела боја, со тоа ќе добиеш светли и темни тонови.

Прилог 15. Извадок од ученички текст

Посета на непозната планета

Веќе се насираше крајот на денот. Падна ноќ. Креветот во мојата соба го осветлуваше полната месечина и прекрасното ѕвездено небо. Една поголема точка го привлече моето внимание. Долго гледав во неа, постојано ме привлекуваше. Во еден миг трепнав и се најдов на сосема друго место. Сè изгледаше многу почудно и поголемо од вообичаено...

Прилог 16. Слики по фантазија

<https://muzei-mira.com/templates/museum/images/paint/sinii-dom-shagal+.jpg>

Марк Шагал: Синиот дом, слика по фантазија.

https://cs13.pikabu.ru/post_img/big/2020/05/03/6/1588493795140754272.jpg

Рене Магрит: Љубовници, мотив по фантазија.

https://m.media-amazon.com/images/I/61qKsb6mwwL._AC_UF1000,1000_QL80_.jpg

Салвадор Дали: Брод со пеперутки, слика по фантазија.

<https://marh.mk/wp-content/uploads/2021/10/Unidentified10.jpg>

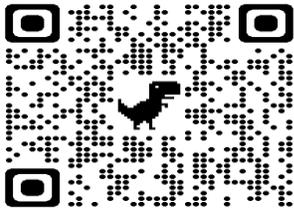
Васко Ташковски: Марх, мотив по фантазија.

Задачи за љубопитните:

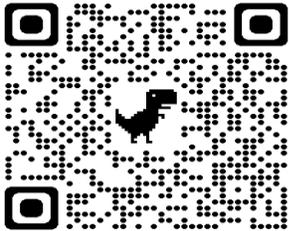
Замисли си и прикажи град под вода во техниката акварел. Размисли дали разликата на боја во оваа техниката ќе допринесе за поубедлив впечаток дека градот се наоѓа под вода.

Прилог 17. Дела на уметникот Пит Мондријан.

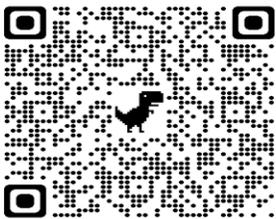
https://mediaartbox.files.wordpress.com/2014/03/cr1_262040.jpg?w=1400&h=&crop=1

https://mediaartbox.files.wordpress.com/2014/03/cr1_265883.jpg?w=1400&h=&crop=1

<https://mediaartbox.files.wordpress.com/2014/03/03-07-mondrian-bwaybw.jpg?w=1400&h=&crop=1>

Содржини (и поими)

Графика и графички техники (симетрија, асиметрија, висок печат, скица, Wax resist drawing, матрица, картон печат, монотипиа, графички отпечаток)

Стандарди за оценување

- Разликува симетрија од асиметрија во ликовни творби.
- Создава симетрична графичка творба.

Резултати од учење

Да разликува симетрија од асиметрија во графички творби и да применува различни графички техники и постапки; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 13

Активност: Учениците разгледуваат примери (профил-анфас, пеперутка со отворени и затворени крилја и сл.) и прават разлика меѓу симетрија и асиметрија. Потоа создаваат симетрична ликовна творба со користење на основни бои со техника монотипиа (според Роршаховиот метод).

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Учениците, поделени во групи, набљудуваат предмети во различни форми со цел да добијат впечаток дека некои од предметите имаат правилна форма, а други се со неправилна форма. Групите се поттикнуваат да направат разлика меѓу симетрични и асиметрични форми.

Учениците добиваат работен лист со три форми на кои треба да ја доцртаат другата половина на формата за таа да биде правилна, симетрична ([Прилог 18](#)).

Се доаѓа до заклучок дека оската на симетрија е замислена линија со која можеме да ја поделиме формата на два дела.

Кога ги споредуваме двата дела на формата и ако изгледаат исто, се пресликуваат како во огледало, тогаш велеме дека формата е симетрична. Ако тие два дела на формата се разликуваат, тогаш таа форма е асиметрична.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Учениците разгледуваат неколку примери на симетрични и асиметрични слики (профил-анфас, пеперутка со отворени и затворени крилја) ([Прилог 19](#)). Прават разлика меѓу симетрија и асиметрија и преку дискусија откриваат кои се симетрични, а кои асиметрични слики.

Наставникот ги поттикнува учениците кон создавање симетрична ликовна творба со користење темперна боја или туш во боја со техника монотипиа (според Роршаховиот метод, техника со која може да се процени нашата личност преку примена на неколку слики кои, всушност, претставуваат дамки од мастило). Учениците најпрво го преклопуваат листот од блок на половина за да добијат два еднакви дела. Со користење на темперните бои нанесуваат боја на едната половина од листот во вид на дамки, кругови и сл. Притоа, наставникот им посочува дека нанесувањето на боите треба да го прават побрзо за да не им се

исушат истите и да нанесуваат подебел слој од секоја боја. Учениците во рок од две минути треба да предвидат што ќе се случи кога ќе го преклопат листот и своите предвидувања ги запишуваат во деловите:

Што мислиш дека навистина ќе се случи?

Какви докази имате за ова? ([Прилог 20](#))

Учениците воочуваат дека откако ќе го преклопат листот ќе добијат ликовна творба со симетрични елементи – монотипија, која не можат да ја повторат.

Го споредуваат своето последно предвидување со она што навистина се случило откако го преклопиле листот и во предвидениот простор во табелата запишуваат што навистина се случило. Се објаснува дека монотипија е графичка техника која овозможува добивање на само еден отпечаток. Зборот доаѓа од моно – едно (само еден отпечаток). Затоа, секој отпечаток е единствен и неповторлив.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Учениците ги презентираат и ги анализираат ликовните творби со примена на ликовниот јазик.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевме денес на часот по Ликовно образование?

Каде ликовната техника монотипија е најдобро реализирана?

Како се чувствувавте?

Кои творби ви се најинтересни и зошто?

Опрема и средства

Слики од познати автори, блок бр. 5, темперни бои, четки со различна дебелина, работен лист и табела.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, практичната активност за време на часот и изработените ликовни творби (симетрична творба – монотипија).

Содржини (и поими)

Графика и графички техники (симетрија, асиметрија, висок печат, скица, Wax resist drawing, матрица, картон печат, монотипија, графички отпечаток)

Стандарди за оценување

- Применува графичка техника на висок печат, користејќи различни средства, материјали и постапки (одделно и во комбинација).

Резултати од учење

Да разликува симетрија од асиметрија во графички творби и да применува различни графички техники и постапки; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 14

Активност: Учениците, поделени во мали групи/парови, пронаоѓаат предмети со различни текстури во своето опкружување (училница, училишен двор), кои премачкани со боја може успешно да се отпечатаат на хартија. Потоа креираат творба со мотив пејзаж, по сопствена замисла, со комбинирање на отпечатоци од предметите.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Се поттикнува разговор со учениците поврзан со поимот графика:

Што Ви е познато во врска со поимот графика?

Каде сте го слушнале?

Можете ли да посочите некои примери од вашето лично искуство?

По дискусијата, наставникот објаснува дека графиката е едно од подрачјата на ликовната уметност и дека се изразуваме по пат на печатење.

Се запознаваат дека постојат повеќе графички техники, а тоа се: висок печат, рамен печат и длабок печат.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Наставникот им објаснува на учениците дека поделбата на техниките е направена во зависност од тоа кои делови од подлогата за печатење се отпечатуваат на графичкиот лист. Кај техниките од висок печат се отпечатуваат издигнатите делови, кај длабок печат се отпечатуваат вдлабнатите делови, кај техниките од рамен печат се отпечатуваат деловите на плочата на кои има нанесено боја. Им укажува дека пред да почнат со реализација на графичка техника најнапред изработуваат подготвителен цртеж, односно скица според која ќе се работи графиката.

Учениците, поделени во мали групи/парови, пронаоѓаат предмети со различни текстури во своето опкружување (училница, училишен двор), ги поставуваат на матрицата, по сопствена замисла креираат со мотив пејзаж и ги применуваат чекорите на графичката техника. Испакнатите делови со четка или валјак ги премачкуваат со боја. Врз бојата на матрицата се поставува листот од мазната страна. Внимателно притискаат со дланката за да се впије бојата. На крај, полека го отстрануваат листот од матрицата и добиваат графички отпечаток.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Учениците ги изложуваат графичките творби на табла и се анализираат изработените графики на секој ученик. При анализата, заклучуваат дека единствено во графиката делата можат да се умножуваат. Од ликовните елементи и принципи, најмногу се употребуваат: симетрија, асиметрија, текстура, форма. Графичкиот отпечаток е самостојно ликовно дело, без разлика колку пати го отпечатуваме.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Кој дел од чекорите на графичката техника ви беше најинтересен?
Од предмети со различни текстури, кој друг мотив би можел да се креира?

Опрема и средства

Предмети со различни текстури, темперна – акрилна боја, четки, валјак и хартија.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, практичната активност за време на часот (примена на графичка техника на висок печат), учеството во изработката на сопствени творби и изработени ликовни творби – графики.

Содржини (и поими)

Графика и графички техники (симетрија, асиметрија, висок печат, скица, Wax resist drawing, матрица, картон печат, монотипологија, графички отпечаток)

Стандарди за оценување

- Применува техниката Wax resist drawing (цртеж од восок) за изработка на скица за графика.

Резултати од учење

Да разликува симетрија од асиметрија во графички творби и да применува различни графички техники и постапки; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 15

Активност: Учениците создаваат скица за графика, користејќи ја техниката Wax resist drawing (со свеќа или светли восочни боички цртаат на хартија, а потоа восочниот цртеж го премачкуваат со лавиран туш – според примери на цртежите на Хенри Мур од засолниште).

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Учениците се воведуваат во содржината преку неколку примери, цртежи на Хенри Мур од засолниште и преку прашања и одговори го воочуваат богатството од комбинација на разновидни линии и текстури, потемни и посветли површини на текстурата, воочувајќи дека изгледаат чисто, едноставно и прецизно. (Прилог 21). Учениците, поделени во парови, добиваат задача да размислат на кој начин и со која техника уметникот ги создал творбите, а потоа ги споделуваат своите размислувања.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Учениците се запознаваат со техниката Wax resist drawing (цртеж од восок) преку видеоприлог за изработка на скица за графика и дискутираат за посочените примери во видеоприлогот, со фокус на ликовните елементи и принципи.

<https://www.youtube.com/watch?v=vfKqUT8PZbo>

и

<https://www.youtube.com/watch?v=hnc3SDLsiy0>

Најпрво учениците изработуваат скица според која ја користат техниката Wax resist drawing. Во скицата, учениците ја прикажуваат својата идеја и одредуваат кои делови ќе се отпечатаат, а кои не. Учениците започнуваат со цртање, користејќи свеќа или светли восочни боички на хартијата, притискајќи добро на целата површина на листот. Восочниот цртеж го премачкуваат со лавиран туш (туш во кој има додадено малку вода). На овој начин восочните облици се откриваат, остануваат бели, а со лавираниот туш се исполнува целата површина на листот, при што добиваат потемни и посветли тонови. Се укажува да не се остава бел простор на листот.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Учениците ги изложуваат творбите на пано/табла и ги вреднуваат како сопствените така и ликовните творби на соучениците. Притоа, ги аргументираат сопствените ставови и дискутираат за секоја од ликовните творби.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Која графичка техника ја примените во вашите творби?

На кој начин создадовте скица за графиката?

Која активност ви беше најинтересна?

Како се чувствувавте?

Опрема и средства

ЛТ и ЛЦД-проектор, цртежи од уметнички дела, хартија, восочни боички, лавиран туш и четки.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, практичната активност за време на часот (примена на техниката Wax resist drawing), учеството во изработката на сопствени ликовни творби и изработени ликовни творби – графики.

Содржини (и поими)

Графика и графички техники (матрица, картон печат, монотипија, графички отпечаток)

Стандарди за оценување

- Изработува матрица за ликовната техника картон печат.
- Применува техники монотипија и картон печат за изработка на графички отпечаток.

Резултати од учење

Да разликува симетрија од асиметрија во графички творби и да применува различни графички техники и постапки; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 16

Активност: Учениците изработуваат матрица за картон печат, користејќи различни средства, материјали и постапки (сечење, кинење, лепење) на мотив: зграда, мост, автомобил и сл. Потоа учениците ја премачкуваат матрицата со боја и ја отпечатуваат во техниката висок печат.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Преку техниката *Грозд* учениците размислуваат за графиката и за графичките техники ([Прилог 22](#)). Наставникот го запишува основниот поим ГРАФИКА во првиот круг, кој се разгранува на поопшти поими (висок печат, длабок печат, рамен печат, пропустлив печат, комбиниран печат, а во поново време сè поприсутна е компјутерската графика). Потоа секој од нив се разгранува на поконкретни поими (картон печат, линорез, гипсорез, дрворез, монотипија...). Учениците го пополнуваат гроздот со поимите што им се познати од претходните одделенија.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Наставникот објаснува еден вид графика – картон печат и изработката на матрицата (форма од картон залепена на подлога) која се премачкува со боја и се отпечатува на хартија, со што се добиваат повеќе исти отпечатоци.

Учат дека техниката картон-печат се реализира во следните фази:

1. Скица за графика.
2. Цртање и сечење на матрицата.
3. Лепење на матрицата за подлога.
4. Нанесување боја.
5. Отпечатување.

Наставникот им посочува на учениците неколку примери од ученички творби на кои тие ја воочуваат техниката картон печат ([Прилог 23](#)). Се заклучува дека за да се реализира графика во техниката картон-печат, треба да претставиме една целина, односно од повеќе едноставни форми да се добие посложена форма.

Учениците изработуваат матрица за картон печат, користејќи различни средства, материјали и постапки (сечење, кинење, лепење) на мотив: зграда, мост, автомобил и сл. Наставникот посочува дека готовиот отпечаток не треба да биде премал и со премногу детали и дека може да биде во една или повеќе бои. Потоа учениците ја премачкуваат матрицата со боја и над матрицата се става навлажнет лист во големина на матрицата за да отпечатуваат со техниката висок печат. Отпечатуваат рачно, со притискање на дланката, сè додека листот ја впије бојата од подлогата, а може да притискаат и со валјак. Потоа внимателно го одлепуваат листот со подигање на хартијата од подлогата. На крај, исушениот лист го потпишуваат со молив – тоа е сигнатура (во долниот лев агол се забележува

редниот број на отпечатокот/вкупниот број на отпечатоци 1/2, на средина се запишува насловот, а во долниот десен агол се ставаат годината и името и презимето).

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Учениците прават изложба од готовите творби. Се анализираат изработените графики на секој ученик, со што го развиваат критичкото мислење, но исто така усвојуваат совети, коментари и критики од останатите ученици. При анализата, се заклучува дека во графиката отпечатокот е подеднакво важен како и скицата, сликата, цртежот.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Како се викаат ликовните творби добиени со отпечатување?

Како се изработува отпечаток?

Како најдобро се реализира ликовната техника?

Имате ли идеја каде би можеле да го примените наученото?

Опрема и средства

Работен лист, молив, картони, хартија, темперни бои, ножици, валјак и лепило.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците и практичната активност за време на часот (печатење ликовна творба со техника картон-печат).

Содржини и поими

Дизајн и визуелни комуникации во 2Д (графички дизајн, заштитен знак/лого, леток-флаер, плакат, банер, постер, покана)

Стандарди за оценување

- Разликува продукти од областа на дводимензионалниот графички дизајн: заштитен знак/лого, леток-флаер, плакат, банер, постер, покана и др.
- Креира идејно решение за плакат.
- Го интерпретира значењето на сопствената творба (плакат).

Резултати од учење

Да разликува продукти од графичкиот дизајн и да креира идејни решенија и продукти од графичкиот дизајн на дадени мотиви и по сопствена замисла; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за часот бр. 17

Активност: Учениците создаваат идејно решение за плакат на тема: „Рационално користење на водата“. Идејното решение го презентираат пред соучениците, интерпретирајќи го значењето/симболиката.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Се поведува дискусија по прашањата:

Што претставува ликовното подрачје дизајн?

Какво решение претставуваат делата кои се создаваат во дизајнот?

Која е поделбата на дизајнот?

Се заклучува дека дизајнот претставува комбинација од сите ликовни подрачја (цртање – линија, сликање – боја и сл.), дека делата создадени во дизајнот претставуваат идејно решение за производство на некој предмет и дека се делат на графички и индустриски дизајн.

Учениците, поделени во групи, работат на работен лист со различни продукти од графичкиот дизајн и ги препознаваат [\(Прилог 24\)](#). Се заклучува дека продукти од графичкиот дизајн се: заштитен знак/ лого, леток-флаер, плакат, банер, постер, покана и др.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

На учениците им се поставува проблем (од темата дизајн) и се насочуваат да поставуваат прашања во врска со истиот кои започнуваат со прашалниот збор ЗОШТО [\(Прилог 25\)](#). На крај, презентираат и споделуваат со другите ученици.

Учениците, поттикнати од наставникот, дискутираат за климатските промени, како се манифестираат преку промени во водниот циклус и соочувањето на светот со недостиг од вода за пиење.

Користат линија, форми, бои, текстура, волумен, големина, светлина, композиција и во група создаваат идејно решение на хамер со сликарски техники (колаж и водени бои) за плакат на тема: „Рационално користење на водата“.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Идејното решение го презентираат пред соучениците, интерпретирајќи го значењето/символиката. Учениците меѓусебно се оценуваат и ги согледуваат предностите и недостатоци на плакатот и се даваат насоки за подобрување. Се заклучува дека плакат е дел од графичкиот дизајн и визуелните комуникации, дело кое се изработува на поголема површина, а неговата цел е да извести за некаков настан или да рекламира нешто. Изработките може да се презентираат пред останатите ученици во училиштето, може да се истакнат на училишно пано или да се објават на веб-страницата на училиштето.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Со кои нови поими се запознавте на овој час?

Која е функцијата на создадениот плакат?

Што ви беше најинтересно?

Дали би се обиделе да подготвите плакат со дигитална алатка и која порака би ја пренеле? Зошто?

Опрема и средства

Компјутер, проектор, интернет, хартија, хамер, молив и бои (колаж, водени бои и лепило).

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, истражувачките активности, практичната изведба и активноста на часот при изработката на заедничките творби и изработките (плакат).

Содржини (и поими)

Дизајн и визуелни комуникации во 2Д (графички дизајн, заштитен знак/лого, леток-флаер, плакат, банер, постер, покана)

Стандарди за оценување

- Користи графички компјутерски програми за креирање идејно решение за заштитен знак/лого по сопствена замисла.

Резултати од учење

Да разликува продукти од графичкиот дизајн и да креира идејни решенија и продукти од графичкиот дизајн на дадени мотиви и по сопствена замисла; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за часот бр. 18

Активност: Учениците креираат заштитен знак/лого за училиштето по сопствена замисла со помош на графички компјутерски програми, комбинирајќи линии, форми, бои, букви и сл. и поврзувајќи ја својата идеја со информациите за патронот/името на училиштето.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Учениците преку проблемско прашање размислуваат на тема: Како до уникатно и единствено решение за реклама денес?

Се доаѓа до заклучок дека во уметноста компјутерот има најголема примена во дизајнот и можностите што ги нудат компјутерските графички програми ја олеснуваат и ја забрзуваат работата на дизајнот.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Следат презентирање од страна на наставникот на алатки и програми за графички дизајн: *Гимп (Gimp), Паинтер (Paint), Корел пеинтер (Corel Painter)* итн.

Учениците, поделени во парови, добиваат плик со лого на картички од: ИКТ-компанији, автомобилски компании и компании кои изработуваат спортска опрема ([Прилог 26](#)). Ја одредуваат категоријата на која логото припаѓа. Паровите презентираат и едно лого од картичките го опишуваат и наведуваат што содржи (линии, форми, бои, букви и сл.), при што ученикот ги осознава техниките и правилата за создавање лого. Поделени во парови креираат заштитен знак/лого за училиштето по сопствена замисла со помош на графички компјутерски програми, комбинирајќи различни видови ликовни елементи и принципи.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Паровите го презентираат креираното лого на патронот. Преку дискусија се заклучува дека логото е симбол со кој се презентира институција/компанија или личност и целта на изработката на заштитен знак/лого е пред јавноста да се промовира институцијата/компанијата или личноста за да биде лесно препознатлива.

Рефлексија (2 минути)

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Како креиравте лого?

Ако имате можност одново да креирате заштитен знак/лого, што би промениле или додале?

Која активност ви беше најинтересна?

Опрема и средства

Компјутери, проектор, паметна табла, интернет, плик со лого на картички од: ИКТ-компаниии, автомобилски компании и компании кои изработуваат спортска опрема.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, истражувачките активности при кои ученикот врши набљудување, практичната изведба и активноста на часот при изработката на заедничките творби и изработките (заштитен знак/лого).

Тема 3: ТРОДИМЕНЗИОНАЛНА УМЕТНОСТ

Содржини (и поими)

Пластично обликување (релјеф, висок релјеф, низок релјеф, длабок релјеф, полна пластика, форма, волумен, големина, текстура, простор, моделирање, полн волумен, празен волумен, асемблаж, рамнотежа)

Стандарди за оценување

- Разликува релјеф (висок, низок и длабок) од полна пластика.
- Идентификува форма, волумен, големина, текстура, боја и простор во тродимензионално дело.
- Применува моделирање за изработка на релјеф во боја.

Резултати од учење

Да разликува тродимензионални форми на пластично обликување и да ги применува техниките моделирање и асемблаж; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; мануелни вештини; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 19

Активност: Учениците изработуваат релјеф со мотив човечки лик во техника моделирање со глина/глиномол, користејќи линија и текстура и внимавајќи на големината. Потоа го бојат релјефот со темперни бои (според примери од египетската уметност, асирската уметност, Хуан Миро, Анета Светиева и др.).

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Учениците преку прошетка во околината откриваат скулптурски дела и идентификуваат форма, волумен, големина, текстура, боја и простор во тродимензионални предмети од опкружувањето. Кај скулптурите се посочуваат разлики помеѓу: релјеф и полна пластика, статуа, биста, споменик и воочуваат по што се разликува релјефот од полната пластика.

Наставникот објаснува дека релјефот не стои слободно во просторот, туку е поврзан за одредена површина, односно може да се набљудува само од една страна (како слика). Заклучуваат дека постојат три вида релјеф (висок, низок и длабок), а полната пластика е со полн волумен обработен од сите страни ([Прилог 27](#)).

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Учениците разгледуваат неколку примери од египтската уметност, асирската уметност, Хуан Миро, Анета Светиева и прават разлика меѓу висок, низок и длабок релјеф ([Прилог 28](#)).

Изработуваат релјеф со мотив човечки лик во техника моделирање со глина/глиномол, користејќи линија и текстура и внимавајќи на големината. Глината ја моделираат со додавање и одземање со прстите, а притоа користат и алатки од дрво или пластика. Со овие постапки создаваат различни текстури и линии врз материјалот, односно обработувајќи ја глината нејзината површина ја моделираат повеќе или помалку рапава. За да ја одржуваат глината мека, повремено ја навлажнуваат. Потоа го бојат релјефот со темперни бои.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Изработените релјефи се поставуваат на изложбено место во училницата. Се дискутира за успешноста на секоја творба. Учениците заклучуваат дека за моделирање релјеф во боја најчесто се користи глина/глиномол и притоа се употребуваат различни ликовни елементи (волумен, линија, текстура, боја, форма, големина) и ликовни принципи (симетрија, асиметрија и рамнотежа).

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Што ви беше најинтересно и зошто?

Како се чувствувавте?

Опрема и средства

Компјутер, паметна табла, интернет, глина/глиномол, алатки од дрво или пластика, темперни бои и четки.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, истражувачките активности при кои ученикот врши набљудување, практичната изведба и активноста на часот при изработката на релјефот во боја.

Содржини (и поими)

Пластично обликување (релјеф, висок релјеф, низок релјеф, длабок релјеф, полна пластика, форма, волумен, големина, текстура, простор, моделирање, полн волумен, празен волумен, асемблаж, рамнотежа)

Стандарди за оценување

- Разликува полни и празни волумени кај тродимензионалните дела.
- Компонира асемблаж од предмети и делови од предмети од повеќе материјали со различни форми, големини и текстури.

Резултати од учење

Да разликува тродимензионални форми на пластично обликување и да ги применува техниките моделирање и асемблаж; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; мануелни вештини; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за часот бр. 20

Активност: Учениците разгледуваат тродимензионални дела и предмети од опкружувањето и идентификуваат полни и празни волумени. Потоа избираат предмети со различна големина, форма, текстура и материјал и компонираат тродимензионална творба – асемблаж со мотив од животинскиот свет (според примери од асемблажи на Пикасо).

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Се разговара по прашањата:

Како настанува тродимензионална форма?

Како се нарекува просторот во тродимензионалната форма?

Учениците насочени од наставникот следат презентација на асемблажи на Пикасо и на други познати уметници ([Прилог 29](#)).

Учениците учат дека тродимензионална форма настанува кога со одреден тврд или мек материјал се обликува уметничко дело во просторот (скулптура, керамика, глина, дрво, камен). Тродимензионалната форма зафаќа одреден простор. Тој простор го нарекуваме волумен. Наставникот им објаснува дека волуменот во тродимензионалните дела може да биде празен, исполнет со воздух или полн, исполнет со материјал од кој е изработено делото. Ако делото е цело со материјал, велиме дека има маса колку и волумен.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Наставникот им кажува на учениците дека зборот асемблаж потекнува од францускиот збор *assemblage*, кој значи спојување, склопување. Учат дека во ликовното изразување асемблаж е скулптурска техника во која делата се создаваат со склопување, спојување на најразлични материјали и предмети, кои веќе биле употребени за друга намена или од отпаден материјал. Вооедно се запознаваат дека први уметници кои почнале да создаваат скулптури од најдени и употребени предмети се Пабло Пикасо и Марсел Дишан.

Поттикнати од наставникот споделуваат идеи кои сè материјали за создавање асемблаж може да ги употребат во училиште. Учениците, поделени во групи,

избираат употребени предмети со различна големина, форма, текстура и материјал, ги спојуваат и компонираат тродимензионални творби – асемблаж со мотив од животинскиот свет.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Тродимензионалните творби – асемблаж се поставуваат во училницата и преку „прошетка низ галеријата“ се прави естетска проценка. Притоа, се дискутира за тоа:

Кои сè материјали и форми се употребени?

На кој начин го создадовте асемблажот?

Кои ликовни елементи и принципи ги применивте?

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Која активност ви беше најинтересна?

Како создавањето асемблаж придонесува за зачувување на чистата средина?

Опрема и средства

Компјутер, проектор, паметна табла, интернет, картонски или пластични амбалажи, пластични шишиња или кутии кои биле претходно употребени, копчиња, цевки, лепило и ножички.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, истражувачките активности при кои ученикот врши набљудување, практичната изведба и активноста на часот при изработката на заедничките творби, изработките (асемблаж).

Содржини (и поими)

Пластично обликување (релјеф, висок релјеф, низок релјеф, длабок релјеф, полна пластика, форма, волумен, големина, текстура, простор, моделирање, полн волумен, празен волумен, асемблаж, рамнотежа)

Стандарди за оценување

- Применува рамнотежа при создавањето асемблаж.
- Го интерпретира значењето/симболиката на изработениот асемблаж.

Резултати од учење

Да разликува тродимензионални форми на пластично обликување и да ги применува техниките моделирање и асемблаж; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; мануелни вештини; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 21

Активност: Учениците, поделени во големи групи, креираат асемблаж со сложени форми со мотив од фантазијата (на пример: возило, летало, куќа, училиште од

иднината и сл.). При изработката користат материјали и предмети или нивни делови кои ја изгубиле првобитната намена (на пример: пластика, парчиња картони, различни видови хартија, амбалажа и др.), според примери од Луис Невелсон, Роберт Раушенберг, Арман, Тони Крег и др. Учениците ги изложуваат своите творби (асемблажи) и ги презентираат пред соучениците, интерпретирајќи го нивното значење/симболика.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Учениците набљудуваат примери од Луис Невелсон, Роберт Раушенберг, Арман, Тони Крег ([Прилог 30](#)), дискутираат и одговараат на прашањата:

Со која техника уметниците ги создале овие дела?

Кои материјали и предмети ги употребиле во истите?

На кој начин го создале асемблотот?

Која е нивната симболика/значење?

Кои ликовни елементи и принципи ги примениле?

Заклучуваат дека овие уметници ги креирале своите дела од стари, пронајдени предмети или од нивни делови кои ја изгубиле првобитната намена и ги трансформирале во оригинални склуптурски дела со свое значење/симболика. Во своите дела комбинирале ликовни елементи во една целина и со тоа постигнале рамнотежа, ликовен принцип за зачувување на целината (релјеф, висок релјеф, низок релјеф, длабок релјеф, полна пластика, форма, волумен, големина, текстура, простор, моделирање, полн волумен, празен волумен, асемблаж, рамнотежа).

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Учениците следат видеоприлог од уметноста на Луиз Невелсон, која себеси се нарекувала „оригинален рециклатор“.

https://www.youtube.com/watch?v=aheXj1gqd_Y

Учениците, поделени во големи групи, креираат асемблаж сложени форми со мотив од фантазијата (на пример: возило, летало, куќа, училиште од иднината и сл.). При изработката користат материјали и предмети или нивни делови кои ја изгубиле првобитната намена (на пример: пластика, парчиња картони, различни видови хартија, амбалажа и други пронајдени материјали и стари предмети). Предметите ги расклопуваат, сечат, спојуваат, комбинираат ликовни елементи и принципи во една целина по пат на симетрија и асиметрија и претставуваат рамнотежа во создавањето на својата ликовна творба.

со

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Групите ги изложуваат своите творби (асемблажи) и ги презентираат пред соучениците (интерпретирајќи го нивното значење/симболика).

Дискутираат по прашањата:

Кои ликовни елементи ги употребивте во вашата ликовна творба?

Дали во неа постои рамнотежа?

На што ве асоцира творбата?

Кои чувства ги побудува?

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевме денес на часот по Ликовно образование?

Со која техника ги креиравте вашите творби?

Кои творби ви се најинтересни и зошто?

Имате ли идеја за создавање слични ликовни дела?

Опрема и средства

Компјутер и ЛЦД-проектор, пластика, парчиња картони, различни видови хартија, амбалажа, темперни бои, четки, ножички и лепило.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, учеството во изработката на заеднички творби, практичната активност за време на часот (креирање асемблаж) и изработените ликовни дела (асемблажи).

Содржини (и поими)

Дизајн и визуелни комуникации во 3Д (индустриски дизајн, декупаж, утилитарен предмет)

Стандарди за оценување

- Препознава продукт од областа на индустрискиот дизајн и потребата од истиот.
- Применува техника декупаж.
- Создава идејно решение за дизајн на мебел од различни материјали.

Резултати од учење

Да ја препознава потребата од индустрискиот дизајн, да применува техника декупаж, да создава идејно решение за дизајн на мебел и да користи графички компјутерски програми за дизајн на утилитарен предмет, имагинација и креативност при творењето ликовни творби; мануелни вештини; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 22

Активност: Учениците дискутираат за постапката за креирање украсни предмети со техниката декупаж. Потоа, со техниката декупаж декорираат различни предмети и садови (на пример: глинени садови, стаклени или пластични шишиња, стаклени или пластични тегли, пластични кутии и сл.), користејќи салфетки, декоративна хартија, платна, волници, јажиња, темперни бои, маркери и сл.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Преку *Бура на идеи* се дискутира за поимот индустриски дизајн. Се споделуваат идеи и сознанија поврзани со зададениот поим (на што ги тера да размислуваат, на што ги асоцира, што знаат за индустрискиот дизајн).

Учениците, поделени во парови, добиваат картончиња во бои со слогови (паж-ку-де) и имаат задача да размислат и да го откријат зборот што ќе се добие со правилно подредување на слоговите. Се открива зборот ДЕКУПАЖ.

Потоа се резимираат исказите и поранешните искуства на учениците поврзани со поимот и се утврдува дека декупаж е техника со која се декорираат предмети или садови со лепење парчиња хартија на разни површини. Наставникот ги запознава со потеклото на овој збор, односно дека потекнува од францускиот збор *découper*, што значи да се залепи. Исто така, посочува дека со декупажот предметите добиваат нов дизајн. Учениците споделуваат искуства од секојдневниот живот за добивање нов модерен изглед на некој од предметите кои ги поседуваат во нивните домови или од околината која ги опкружува.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Учениците најпрвин следат видеоприлог преку кој се запознаваат со постапката за декорирање стаклен сад со техниката декупаж. <https://www.youtube.com/shorts/EcG5xu7p0a8>

Притоа, се прават паузи и се дискутира за секој чекор од постапката (воочуваат дека најпрвин убаво се чисти садот кој ќе биде предмет на украсување, дека потоа со четка или со сунѓер се премачкува со акрилна боја, се сече делот од салфетката кој треба да се нанесе доколку нема можност за нанесување на целата површина, па се нанесува најгорниот слој од салфетката и на крај со лепило за дрво разредено во вода се заштитува површината).

Учениците самостојно преминуваат кон практична реализација. Размислуваат, пробно комбинираат, креираат сопствени креативни решенија за тоа како би сакале да изгледа дизајнот на мебел од иднината на картонски и пластични асемблажи украсени со техниката декупаж. Прават проценка кој/колкав дел од салфетката би бил соодветен да се употреби. Наставникот ја следи активноста на учениците, нуди дополнителни содржини, ги приспособува активностите во согласност со нивните способности.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Сите декорирани предмети се поставуваат на изложбено место во училницата. Се дискутира за успешноста при креирањето на идеите. Учениците прават проценка, дискутираат и ги искажуваат своите ставови во однос на креативноста на идејата, како и во однос на примената на постапката за креирање украсни предмети.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што правевте денес на часот по Ликовно образование?

Дали беше интересно и забавно да се работи со овие материјали?

Кој дел ви беше најинтересен?

Имате ли идеја за промена на изгледот на некој од предметите во вашиот дом преку техниката декупаж?

Ако имате можност да ја повторите постапката, што е тоа што би промениле при украсувањето?

На кого би сакале да ја подарите вашата изработка?

Опрема и средства

Компјутер, електронска табла, картон, пластични предмети, салфетки, четка, сунѓер, стаклени садови, акрилна боја (бел лепак) и акрилен декупаж лак.

Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соучениците, практичната изведба и активноста при изработката на сопствените творби и изработките (дизајнирани предмети од индустрискиот дизајн).

Содржини (и поими)

Дизајн и визуелни комуникации во 3Д (индустриски дизајн, декупаж, утилитарен предмет)

Стандарди за оценување

- Користи графички компјутерски програми за креирање идејно решение за дизајн на утилитарен предмет.

Резултати од учење

Да ја препознава потребата од индустрискиот дизајн, да применува техника декупаж, да создава идејно решение за дизајн на мебел и да користи графички компјутерски програми за дизајн на утилитарен предмет; имагинација и креативност при творењето ликовни творби; мануелни вештини; смисла за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Сценарио за час бр. 23

Активност: Учениците креираат скица (идејно решение) за дизајн на утилитарен предмет за иднината (на пример: кујнски апарати, садови од домаќинството и др.), според сопствена замисла, со помош на графички компјутерски програми. Идејното решение го презентираат пред соучениците, опишувајќи и објаснувајќи ги идејата и употребата на замислениот предмет/апарат во иднината.

Воведни активности – активности на предзнаење (5 – 8 минути)

Со учениците се разговара за предметите кои ги користат во секојдневието. Набројуваат и именуваат видови кујнски апарати, садови од домаќинството, облека, мебел, прибор за јадење, прибор за пишување и др. Наставникот објаснува дека предметите кои се користат во секојдневието и од кои ние имаме практична полза се викаат утилитарни предмети. Разговорот продолжува за тоа како го гледаат светот во иднината, кои предмети би можеле да ни го олеснат животот и како го замислуваат нивниот изглед.

Главни активности – искуствено учење (25 минути)

Учениците креираат скица (идејно решение) за дизајн на утилитарен предмет за иднината (на пример: кујнски апарати, садови од домаќинството и др.), според сопствена замисла, со помош на графичките компјутерски програми: *Гимп (Gimp)*, *Паинтер (Paint)*, *Корел пеинтер (Corel Painter)* итн., употребувајќи ги ликовните елементи: линија, текстура, форма, големина, боја, волумен и ликовните

принципи: симетрија, асиметрија, рамнотежа, затоа што првото нешто што привлекува внимание во дизајнот се изгледот и бојата, а потоа намената и функционалноста.

Завршни активности – извлекување заклучоци (5 – 8 минути)

Учениците ги зачувуваат решенијата на компјутер и ги презентираат пред соучениците, опишувајќи и објаснувајќи ја идејата и употребата на замислениот предмет/апарат за во иднината.

Рефлексија (2 минути)

Се води дискусија по прашањата:

Што ви беше најинтересно во креирањето идејно решение за дизајн на утилитарен предмет за иднината?

Зошто го избравте тој предмет/апарат?

Како ви се допаднаа активностите за време на часот?

Опрема и средства

Компјутер и графички компјутерски програми.

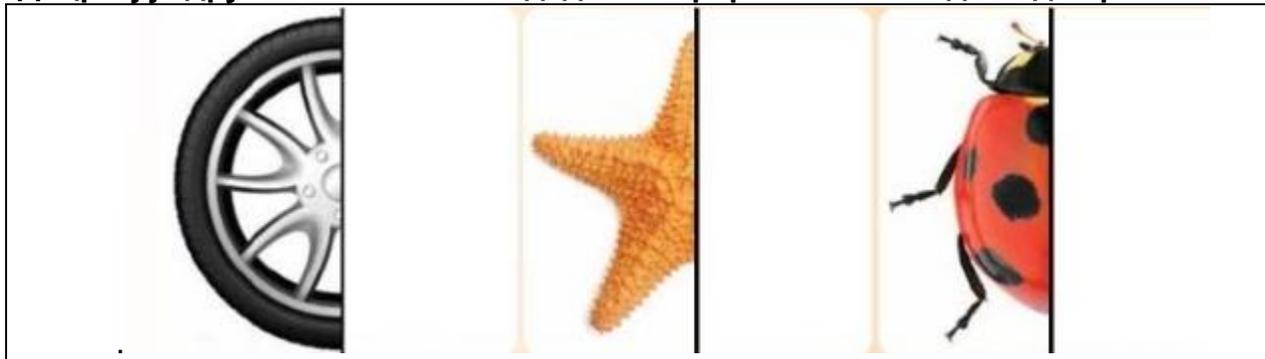
Следење на напредокот

Усните одговори на прашања поставени од наставникот и од соучениците, практичната изведба и активноста на часот со користење графички компјутерски програми, создаденото идејно решение, опишување и објаснување на идејата.

Прилог 18

Симетрија/асиметрија

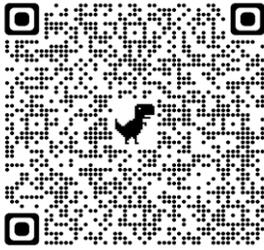
Доцртај ја другата половина на дадените форми така што да биде правилна.

Прилог 19

Примери (профил, анфас, пеперутка со отворени и затворени крилја).

<https://pictures.pibig.info/4568-lico-v-profil-i-anfas-risunok.html>

Женско лице – профил, анфас

https://as2.ftcdn.net/v2/jpg/05/14/12/07/1000_F_514120744_NUVXpAVF74A3liPq4FC055lkchZ4Pkwq.jpg

Пеперутка со отворени и затворени крилја

Прилог 20

Табела за предвидување

Што мислите дека навистина ќе се случи?	Какви докази имате за ова?	Што навистина се случи?

Прилог 21

<https://i.pinimg.com/564x/f1/e8/3b/f1e83b44468b13778d5cf1e9c6fb25a1.jpg>

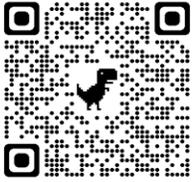
Хенри Мур: Засолниште, Wax resist drawing.

<https://www.accessart.org.uk/wp-content/uploads/2013/07/hm1-290x290.jpg>

Хенри Мур: Засолниште, Wax ax resist drawing.

<https://i.pinimg.com/236x/2d/7b/c0/2d7bc086ea3ddf56dfed9436d5c913bf.jpg>

Хенри Мур: Засолниште, Wax resist drawing.

Прилог 22

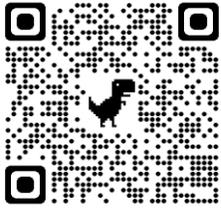
Техника Грозд

Прилог 23

Ученички творби со техниките картон печат и монотипија

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/images4/ptica.JPG>

Снежна птица, картон печат, монотипичја.

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/images11/ptica11.jpg>

Ученичка творба – птица, картон печат, монотипичја.

Прилог 24

Дводимензионален графички дизајн

Прилог 25

Техника 5 ЗОШТО

Се дефинира првото прашање. Од одговорот на првото прашање треба да произлезе второто прашање, кое исто така треба да започне со прашалниот збор ЗОШТО. Од одговорот на второто произлегува третото прашање, кое исто така започнува со зборот ЗОШТО и сè така до петтото прашање.

	ЗОШТО?		ЗАТОА ШТО
1	Зошто (не е)	1	
2		2	
3		3	
4		4	
5		5	

Прилог 26

ЗАШТИТЕН ЗНАК/ЛОГО

Лого на ИКТ-компани

Лого на автомобилски компании

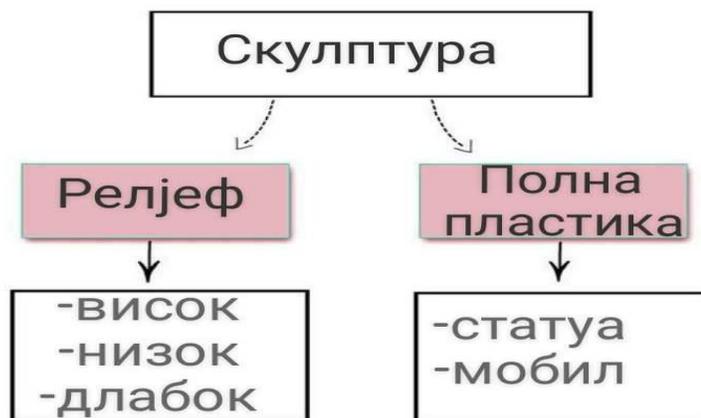

Лого на компании кои изработуваат спортска опрема

Прилог 27

Поделба на скулптурата

Прилог 28

<https://i.pinimg.com/564x/58/ca/49/58ca49efceca565328e79469cbd9b197.jpg>

Асирска уметност: *Чувар на богатство* (низок релјеф).

https://www.egyptian-museum-berlin.com/bilder/g_n_relief_echnaton_01.jpg

Портрет на Амен Хотеп, *Египет* (длабок релјеф).

<https://terra.rs/cutsophe/2022/08/1982-International-Sculpture-Symposium-Terra-00001-aneta-svetieva-44x33x16-e1660553708775.jpg>

Анета Светиева: *Тера* (висок релјеф).

https://static5.museoreinasofia.es/sites/default/files/obras/AS10573_0.jpg

Хуан Миро: *Жена* (висок релјеф).

Прилог 29

Асемблаж

<https://www.pablo-ruiz-picasso.net/images/works/3968.jpg>

Пабло Пикасо: *Бабун/павијан и неговото младенче*.

<https://www.pablo-ruiz-picasso.net/images/works/3982.jpg>

Пабло Пикасо: *Коза.*

https://media.mutualart.com/Images/2022_08/25/09/091840678/bronze-sculpture-after-pablo-picasso-7NGX7.Jpeg?w=768

Пабло Пикасо: *Мало девојче што скока на јаже.*

<https://uploads0.wikiart.org/00292/images/pablo-picasso/1.jpg!Large.jpg>

Пабло Пикасо: *Глава на бик.*

[https://en.wikipedia.org/wiki/File:Vorwärts!_\(Go_Forward!\),_1897_F.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/File:Vorwärts!_(Go_Forward!),_1897_F.jpg)

Џеф Васман: *Оди напред!*

https://mediation.centrepompidou.fr/education/ressources/ENS-duchamp_en/images/2-rouebicyclette.jpg

Маршел Дишан: *Тркало од велосипед.*

<https://madparis.fr/local/cache-responsive/cache-1090/b857855135a7466e769cae10e6211c1b.jpg.webp?1626109990>

Жан Дибифе: *Coursegoules.*

Прилог 30

https://artprep.weebly.com/uploads/2/8/4/9/28493185/9900185_orig.jpg

Луис Невелсон: *Кралската плима*, асемблаж.

<https://i.pinimg.com/originals/a3/b9/5b/a3b95b0244d3c16d9ae4e811c71a1d16.jpg>

Роберт Раушенберг, асемблаж.

<https://d1dzh206jt2san.cloudfront.net/posts-content-images/1518608683yeQXz.jpg>

Арман: *Хармоники*, асемблаж.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a7/Craggplastik_2014.jpg/220px-Craggplastik_2014.jpg

Тони Крег, асемблаж.

Прирачник по ликовно образование за шесто одделение

Издавач: Биро за развој на образованието

Уредник: Абдулфета Фетаи

Автори:

м-р Весна Ничева

Лејла Хазир

Анка Ангеловска

Ванѓе Манева

Стручна поддршка:

м-р Иванка Мијиќ, координатор

Рајмонда Незири, координатор

Зоран Мазновски

Лектор: Александар Здравевски

Година на издавање и печатење – 2024

Место на издавање - Скопје

Електронско издание

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016(035)

ПРИРАЧНИК по ликовно образование за шесто одделение [Електронски извор] / Весна Ничева ...
[и др.]. - Скопје : Биро за развој на образованието, 2024

Начин на пристапување (URL):

https://brogovmk-my.sharepoint.com/:b/g/personal/bro_macedonia_bro_gov_mk/EcGhKq8bbP9NsvqeimgHQEgBCiWOz7j1xY-qFEIQwGDLBA?e=cCGYMd.

- Текст во ПДФ формат, 72 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден
22.04.2024. - Други автори: Лејла Хазир, Анка Ангеловска, Ванѓе Манева

ISBN 978-608-206-153-5

1. Ничева, Весна [автор] 2. Хазир, Лејла [автор] 3. Ангеловска, Анка [автор] 4. Манева, Ванѓе [автор]

COBISS.MK-ID 63542277